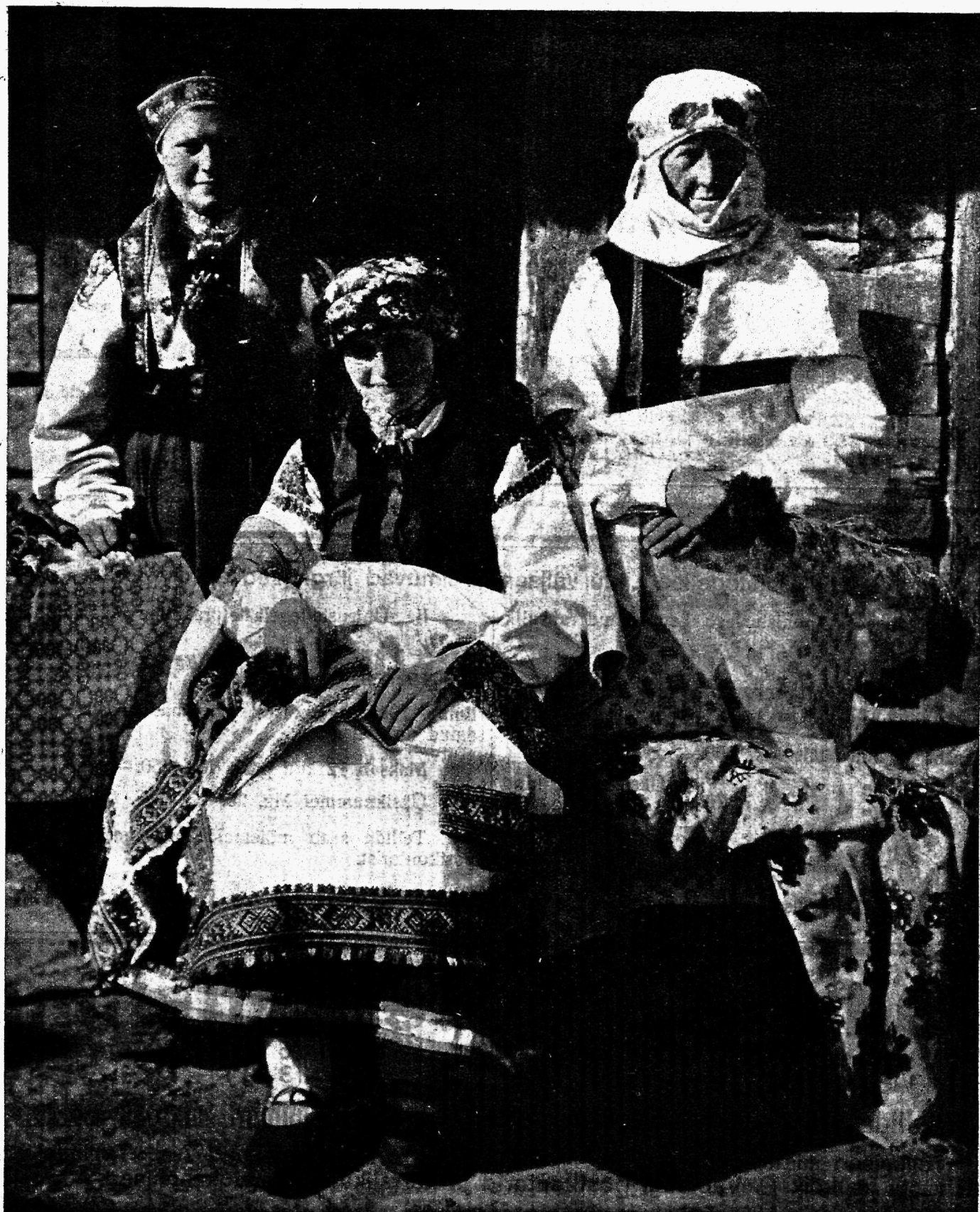

ODAMEES

Nr. 2 (28) VEEBRUAR 1925 / ÜSIKNUMBER 50 MK. / IV AASTAKÄIK

Graafilise-kunsti asutus

(ja kirjastus)

H. Laakmann, Tartus

asut. 1837. a.

mis kõige moodsamate masinate ja aparaatidega uema aja saavutuste alal varustatud on, jaguneb järgmistesse

spetsiaal-osakondadesse:

Raamatutrükikoda

valmistab kõiki trükitöid, nagu raamatuid, vähemaid broshüüre, ilustatud kuulutusi liht- ja värvitrükis.

Kivitrükikoda

valmistab etikette, plakaate, kunstiliselt valmistatud maitserikkaid ümbrikke igasuguse sissepakkimise alal.

Tsinkograafia

valmistab võistlemata häduses kõiksuguseid klisheesid nii liht- kui ka kõige peenemaid autotüüpisid ühe- kui ka mitmevärvilise trüki jaoks.

Kõitekoda

valmistab hulgaviisi kooli-, raamatukogu-, kontori-, panga- ja ilukõiteid, aadressi mappesi j. n. e.

Lineerimisosakond

valmistab kõiki lineerimistöid lihtsates koolikaustikutes või kõige peenemaitselisemates tabelites.

Et iga osakonda nüüd esimese klassi välismaa spetsialistid juhatavad, pakub firma tõesti laitmatuid ja kunstimaitselisi töid parajate hindadega.

„ODAMEES“ on trükitud H. Laakmanni trükikojas. „ODAMEHE“ klisheed on valmistatud H. Laakmanni tsinkograafias.

Eesti Ühistegelise Liidu väljaandel ilmuvad järgmised ajakirjad:

I. Piltide ja joonistustega kaunistatud rahvalik nädalaleht

„Ühistegelised Uudised“

Maksab: 12 kuu pääle Mk. 250.—

6	„	„	„	130.—	Üksiknumbri hind Mk. 6.—
3	„	„	„	70.—	
2	„	„	„	50.—	
1	„	„	„	25.—	

II. Ühisuste tegelaste praktiline nõuandja-kuukiri

„Ühistegevusleht“

Ilmub 1925. a. endisest paksemas kaustas ja täiendatud uute aladega.

Maksab 12 kuu pääle Mk. 250.—

Üksiknummer Mk. 25.—

Tellida saab mõlemaid lehti igast ühisusest ja postkontorist.

Toimetuse ja talituse aadress: **Tallinn, Eesti Ühistegeline Liit**, Telefon 26-13.

„Odamehe“ tellimishind

$\frac{1}{1}$ aastas (12 nrt) — 400 marka
 $\frac{3}{4}$ „ (9 „) — 320 „

$\frac{1}{2}$ aastas (6 nrt) — 220 marka
 $\frac{1}{4}$ „ (3 „) — 115 „

Tellida võib igast numbrist alates. — Üksiku numbril hind 50 marka.

Tellimised saata „O d a m e h e“ päätalitusse Tartu, Promenaad 7-a. Tellimisi võtavad vastu ka kõik E. Vabariigi postkontorid ja korralikud raamatukauplused.

ODAMEES

Läti rahvateadusest

„Odamehele“ kirjutand E. R. Muus. dir. Dr. I. Manninen

Rahvuslik kogu
SP 47.45

Ar. 92.5 P.
Odamees

EESTI RAHVUS-
KIRJANDUSKOGU

Pütivitsade kiskuja Liibavi ümbruses

Mikspärast Läti rahvateadusest siin rääkida? See on meile võõras. See ei ju puuduta meid. Kas tõesti mitte? On lätlased eestlastele rahvuslikult ja rahvateaduslikult võõrad? Mitte kau-

geltki! Vastuoksa, on mõlematel naaberrahvastel kaunis palju ühist nende ainelises ja vaimlises kultuuris.

Läti rahva soontes voolab ju suurel määral soome-ugri verd. Muiste elasid liivlased suurt osa

Rahvariided Kuramaalt. Rucava

Valge linik on keeratud pää ümber ja lõua alt läbi. Teine ots ripub parema õla pääl. Otsaesise üle on seotud värviline rätik. Seelik, kas tumesinine või punane, jakimoodi liivistik samuti. Seeliku allääres ja liivistiku hõlmadel hõbedane brokaatpael.

Et liivlaste tõuline mõju lätlastele on olnud hästi tugev, saab kindlustatud juba paljude lätlaste nägu tähelepannes. Raudteevagunis istudes Riia ja Dünaburgi vahel saad vist võrdlemisi harva eestikeelt kuulda. Aga vaatad nende lätikeelt kõnelevate inimeste jummesid. Need on päris tuttavad. Sääil istub vanamees päris eesti tüüpi näoga. Ja naisterahvas teisel pingil on ka nii, nagu neid Eestis ja Soomes igal sammul saab näha. Aga vast ongi ta eestlane? Teen temale küsimuse eesti keeli, aga ta raputab pääd, ei saa aru küsimusest ja nõnda meie jutuajamisest ei tule midagi välja. Aga oma kaaslasega jätkab ta juttu läti keeli ja huviga kuulab tema keele deklameerivat rütmi.

Lätlased ei ole eestlastele ka kultuuriliselt

praegusest Lätimaast. Kuramaal elasid kuralased, kes arvatavasti olid üks osa liivlastest. Ja veel Läti Hindreku ajal valitsesid liivlased Riialahe idapoolset randa, praegusest Eesti piirist kuni Düünani. Sel ajal olid liivlased veel tähtis rahvas. Aga seitsmesaja aasta jooksul ja juba saksa rüütlite vastu käidud võitluse ajal kahanes liivlaste arv järjekindlalt. Nemad ümberrahvustasid, sulasid lätlastega kokku, nii et praegu Riialahe idapool ühtki liivlast päriselanikkuenam ei leidu ja Kuramaalgi ainult pisikene jäänus.

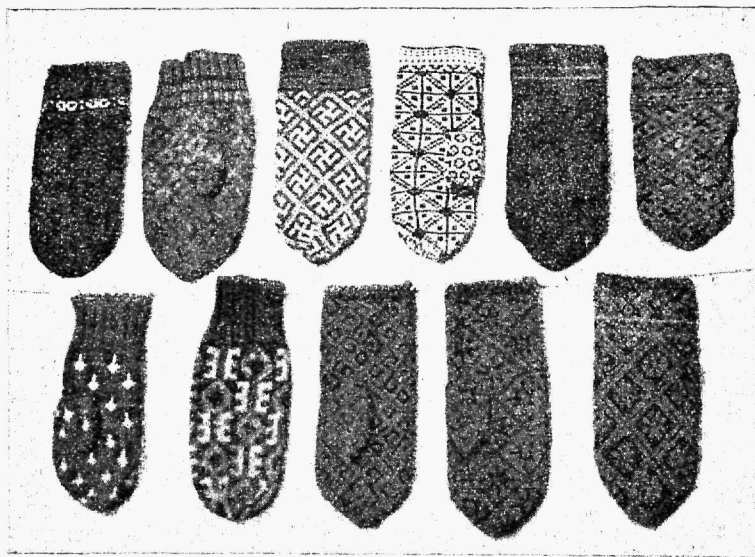
võõrad. Ma mõtlen siin eestkätt muistseaja kultuuri. Kahe naaberrahva kultuuris on siiski ikka kokkupuutumist. Lätlaste ja eestlaste vahel on kokkupuutumine

Foto J. Reeksts

Rahvariided Kuramaalt. Nice. Edela-Kuramaal käivad naised veel praegugi rahvariides.

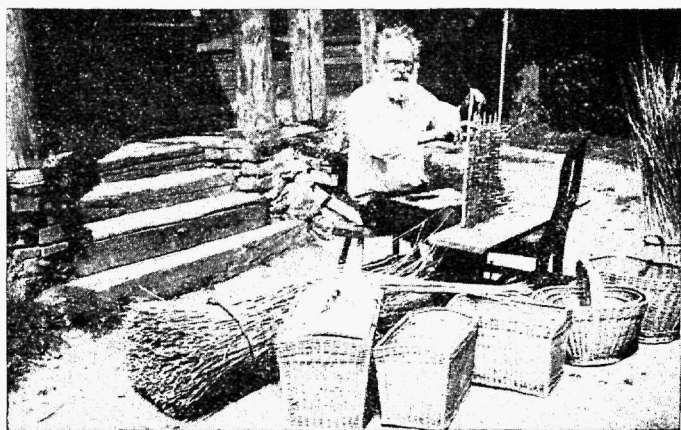
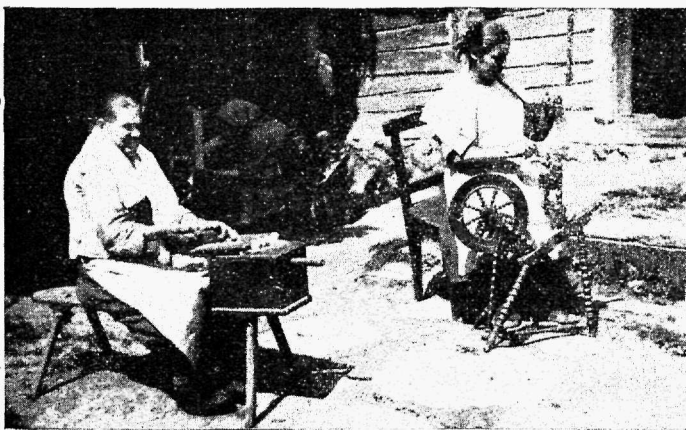
Selle ülikonna seelik ja liivistik on tulipunast värvi. Seelik on alt ütlemata lai. Alläärt hoiab väljapoole sõrmpaksune riidest vits. Särgi õlapäälsed ja krae on teisel naisel tikitud. Pääs on mõlematel pärg (*vainags*): punase riidega ületõmmatud, pärllidega ja piiprellidega ehitud papp- või lõhmusekoore võru. Pärga kannavad Novosjolovi järele tüdrukud, pääleegi noorikud kuni esimese poja sündimiseni.

Kindad

päevapiltmik J. Reeksti kogust. Latvijas etn. muzejs. Ülalreas kolmandal kindal haakrist-kiri. Neljandal „päikesekiri“, Lätile omane.

olnud niivõrd pikaagegne, et see ei ole olnud jätmata sügavaid jälgi eesti kultuurisse. Kuid ei või kahelda, et ka lätlased on saanud eestlastelt ja liivlastelt kultuurimõjusid vastuvõtta. Ei suuda uskuda, et liivi muistne kultuur oleks täielikult tühistunud, ärasurnud, selle rahva suurema osa lätlastega kokku sulades. Nõnda ei ole lugu, vaid liivi rahva muistne kultuur, nii nagu selle keelgi, elab läti rahval edasi. Onnelikud on Läti tulevased rahvateadlased! Neil saab olema suur ülesanne selgitada nende kahe rahva ja kahe tõu kultuurilist vahekorda praeguste lätlaste etno-

Kodused tööd: 1. Kraasijad ja ketrajad. 2. Korviniduja

graafias. „Mis on läti etnograafias liivlaste päralt?“ See suur küsimus oodab lahendajat.

Kultuurilised suhted Läänemere-soomlaste ja lätlaste-leedulaste vahel algasid juba mõned aastasajad enne Kristuse sündimist. Sel ajal olid viimased eelmistest enam-vähem kõrgemal kultuurijärjel, mispärast nad võisid soome tõugu rahvaste pääle mõju avaldada. Sel ajal elasid Läänemere-soomlased veel koos ja nõnda ulatas leedu-läti mõju üle terve ühissoome rahvakonna. Sellest ajast leedu-läti sõnu on Läänemere-soome keeltes üle 200. Paljud nende hulgas on tähtsad kultuursõnad. Kuigi on teada, et ühissoomlased omandasid naabritelt ka selliseid sõnu, mis omas keeles juba leidsid, jääb siiski kindlaks, et need rohkearvulised kultuursõnad igatahes tähendavad ka kultuurilist mõju. Paljudel puhkudel õppisid soomlased leedu-lätlaste keelt mitte ainult sõna, vaid ka tunda seda asja, mille nimeks see sõna oli.

Selle aja laenudest mainitagu siin sõnad niisugused nagu: *ahingas* (leed. äkstinas, lät. murd. akstyns), *laev* (lät. laiva), *purje* (lät. bura), *herne* (lät. sirnis), *seeme* (leed. sémen), *äke* (lät. ezeschas), *talgud* (lät. talka), *tuba* (leed. stubà, lät. istaba), *sild* (lät. tilts), *tahr* (lät. dahrss), *kirves* (lät. zirvis), *kauss* (lät. kauss), *õlu* (lät. alus), *tõrv* (lät. darva) jne.

Käsikivid

Kultuurilist läbikäimist jatkus siis, muidugi mõista, ka hilisemal aegadel. Liivlasi nimetasin juba varem. Mainisin, et nende keel elab läti keeles edasi. Lisan siia juure mõned sõnad, mis seda väidet õigeks dokumenteerivad.

Thomseni järele võiksime loetella neid terve hulga ja nimelt niisuguseid, mis ei ole ainult murdesõnad vaid ka üldkeele omandatud: *jauda* (vrd. eesti jõud), *kangars* (e. kangur), *k'epa* (e. käpp), *k'esele* (e.

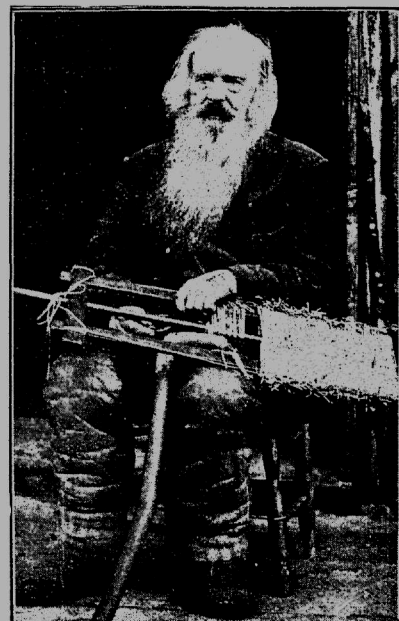
kessel), *laulaht* (e. laulatada), *launags* (e. lõuna), *maksa* (e. maks, Bezahlung'), *murds* (e. mõrd), *nuhja* (e. nui), *sulainis* (e. sulane).

Mõned sõnad jälle on arvatavasti eesti keelest läti keele läind, nagu *puika* (e. poeg). Teiselt poolt on eesti keeles hulk nooremaid laensõnu läti keelest

Sarnased eestlasele lihasse ja luusse kasvand nimetused nagu *pastel* (lät. pastala), *viisk* (lät. vihse), *palakas* (lät. palags), *kiin*, näit. peerukiin (lät. schkihnis), *viljasard* (lät. sahrds), *läätsad* ((lät. lehzas) on kõik šeletatud läti algupära sõnadeks. Bielensteini teost läti puuriistadest lugedes olen pannud veel nii mõndagi sõna tähele, mida tahaksin nende hiliste laenude hulka säada. Mainitagu siin eesti lõnganiksi, teise nimega *viililit* (lät. vihvil'sch, pihvuls), *liimeistrit* (lät. slihmeiste). Viimane sõna esineb küll ka alaksa keeles. Puust kella kella, hobuse ja lamba kaelas kutsutakse siin *krapiks*, mis nähtavasti on ühist juurt läti tegusõnaga „grabeet“ = klappern. Harglas, Lõuna-Eestis, nimetatakse seelikut nimega *prunts*, mis selgesti on läti sõna „bruntschi“ — seelik. Viimaks nimetatagu mulgitanude punase ääre nimetust *maal*. Õeldakse ka *maalitud* tanu: punase äärega varustatud. Eeskujuks on olnud nähtavasti läti *mala* — äär.

Need on mõningad näited. Aga needki lasevad aimata, et lätlaste naabrus vist ei ole Eestile etnograafilises suhtes olnud viljatu. Pigem on asjalugu vastuoksa. Ja mitte ainult sõnad vaid ka reaali-teedid räägivad läti mõjust eesti pool. Läti kaudu on nii mõnigi isegi kauge-malt pärit etnograafiline nähtus kat-sund teed Eestisse leida.

Raske on iga-kord lahendada, kas mõni rahvateaduslik asi Eestis on läti laen või kas see vast Eestisse nii,

Vana niiekuduja

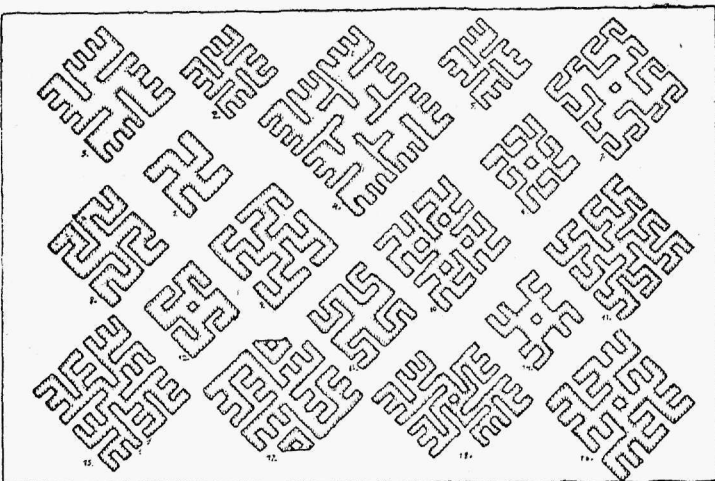

Kaluri elumaja Bibeneeki külas, Kolga rannas

nagu Lätimaalegi, on tulnud vahetumalt sakslaste kaudu. Ka seda võimalust ei tohiks koguni välja tõrjuda, et mõni asi oleks Eestist Lätisse läind. Iga tahes võib asja sarnadust kahel naaberhaval kõige paremini seletada ühist päritolu oletades.

Võrdleme meie läti ja eesti rahvuslike puuasju, kantud villained ehinäeme, et neil on palju sarnadust. Ka riides, kus isiklik maitse vabamalt pääseb maksvusele kui puuriistades, näeme sugulust. Meele tuleb siin enne kõiki Lõuna-Eesti sõbad ja sõukesed ning setude jne. kõrrikud. Viimase valge värv ja väljaõmmeldud äär viitavad otse Läti poole. Ka eelmiste juures ei või olla mõtlemata läti villaine't.

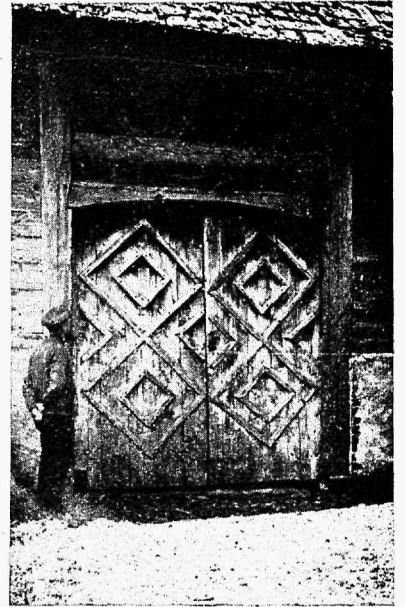
Villaine on läti rahvuslikkudes ülikondades kõige silmatorkavam, iseloomustavam osa. See on villane äärtest väljaõmmeldud ja sagedasti narmastatud piklik suurrätik, mida keha ümber võetult kantakse mitmet moodi. Vahest ripub ta mõlematelt õlgadelt ja kinnitatakse rinna eest toreda sõlega. Vahest käib rätiku pikk äär pahema kaenla alt läbi ja õlanurgad liide-

Haakrist, läti kõige rahvuslikum muster, mitmesugustes lihtsamates ja keerulisemates variatsioonides

takse kokku parema õla pääl. Kolmas viis on, et villaine võetakse puusade ümber ja kinnitatakse preesiga parema käsivarre külge küünarnuki kohale kinni.

Nagu kandmise viis, nii on ka villaine ise mitmesugune. Harilikum värv on valge, aga tuleb ka musta ja sügavasti tumesinist ette, vähemalt Kuramaal Vindau (lät. Ventspils), Goldingeni (Kuldiga) ja Alschwangeneni (Alšvanga) pool. Nii nagu eesti muistsed sõukesed, olid viimaks nimetatud aladel

Semite kõrtsi rehealuse uks

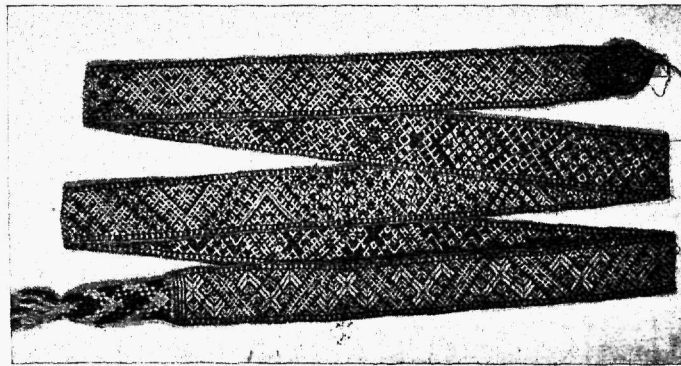
tud pronksspiraal-ehetega. Tagasihoidlikud kuramaalased on säilitand selle eelajaloolise riide pea meie ajani. Läti muuseumis Riias on koguni 5 vaselistega villainet.

Harilikult kaunistatakse villaine ometi tikandiga. Suur vahe on nii hästi tikkimise materjaalis kui ka värvides, mustrites ja tehnikas Kuramaal ja Riias idapool olevates maakondades. Kardan, et väsitaksin lugejaid ja peatun sellepärast siin ligemast selgitelust, mis jäägu

spetsiaalsema kirjutuse jaoks.

Läti etnograafilise muuseumi veel kaunis puudulikke kogusid vaadeldes võib kergesti tähelepanna, et lätlaste värvimaitse on teine kui eestlaste. Muhus on midagi sellele vastavat. Lätlane armastab üldse eredamaid värve kui eestlane. Juba valge villaine annab sellest tunnistust. Villaine väljaõmblused räägivad sellest. Pilgu heitmise kinnaste ja sukade pääle ei jäta enam midagi kahtlust. Seelikutest sellevastu ei või sama ütelda, sest on ju ka eesti seelikute triibud üldse kirkad, vahest koguni kriiskavad.

Eesti rahvaomastes tekstiilides on, seelikuid arvestamata, tähtsamateks värvideks must, pruun, sinine ja punane, kuna sellevastu kollane, oransh ja kõigepäält roheline, on võrdlemisi haruldased. Lätis sellevastu mängivad viimaks nimetatud kolm värvi tähtsat osa. Need esinevad niisugustes kombinatsioonides, mida Eestis mitte sugugi või ainult arukordadel, nagu juhtumise kaupa ja alles uuemates töödes tuleb ette. Väga huvitavat ja värvirikast pilti pakuvad selles suhtes läti kindad. Ei võiks pidada eestilaadiliseks kinnast roheline põhikirjaga, selle pääl oransh-värvilise kärbskirjaga ja samas värvis randmeosaga. Sagedasti esinevad roheline ja punane

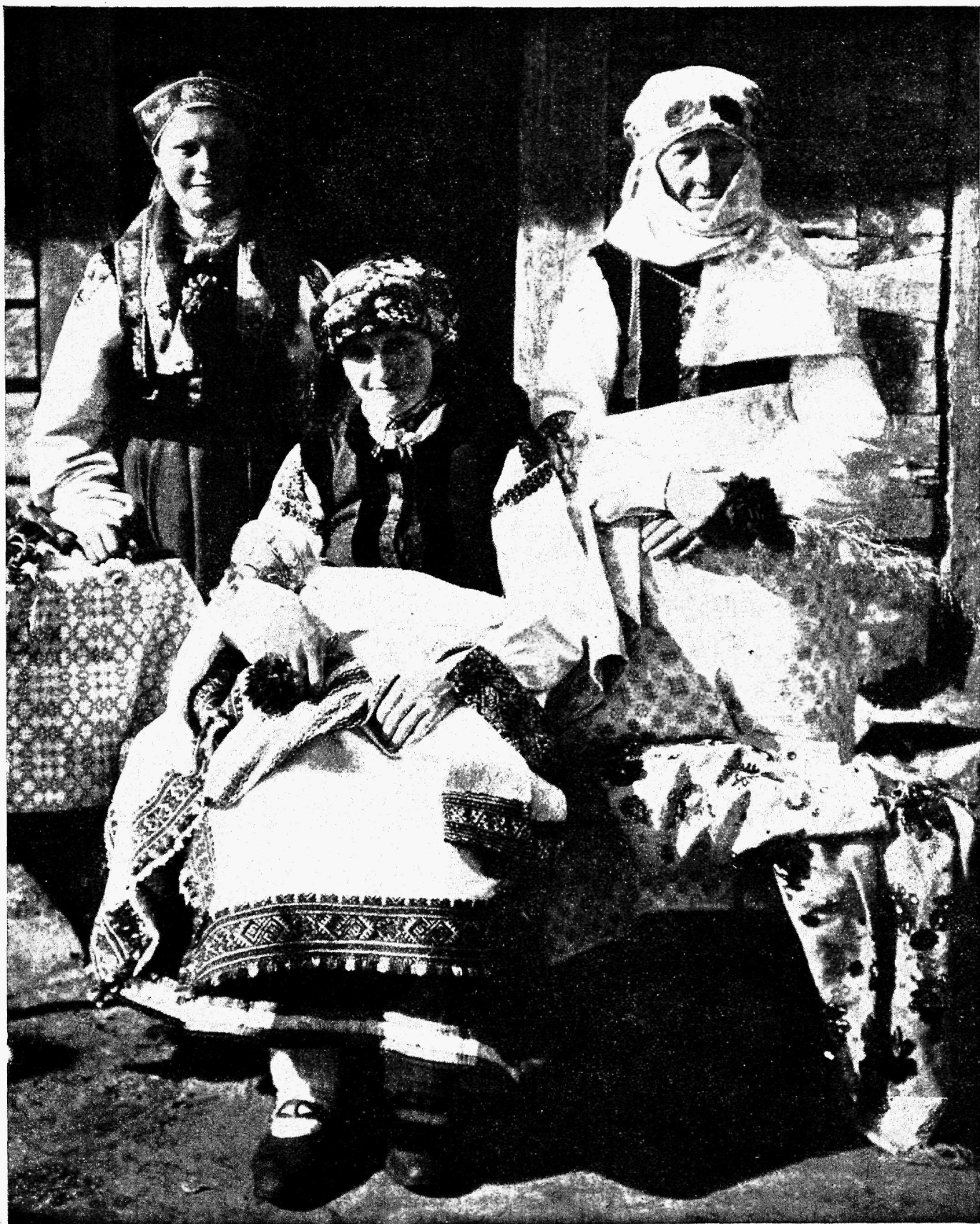

Läti mus. kog.

Vöö

Foto I. Manninen

Vööil on mitmesugused kirjad sees

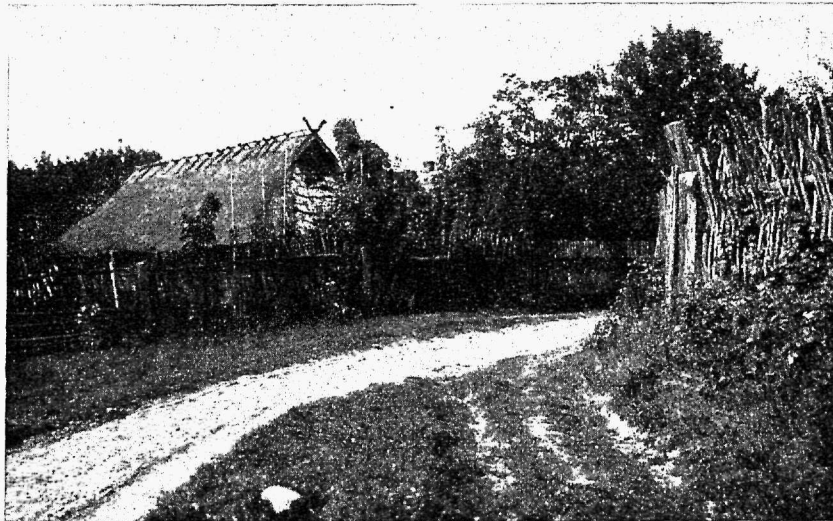
Rucava (l.: rutsava) naised rahvariides

Pahemal neiu, pää ümber lillalise paelaga, mille otsad ripuvad kaugele alla. Keskel naisterahvas pihikuga, mille alt sängi varrukate mustad õmbuskirjad paistavad, sinise seelikuga ja seeliku moodi ümbervõetud, parema käsivarre külge kinnitatud sõbaga. Viimane on lumivalgest hästi vanutatud villasest riidest tulipunaste laiade äärtega, mil geomeetrilised mustrid, ning narmastega. Kolmandal naisterahval lina näo ümber, nagu pildil lhk. 34. Niisugust lina on kantud ka rohkem põhjapool Alshvangas. Sää! selle nimi on olnud *linkaine* (vrd. eesti linikene). Liivi naisülikonnas selle nimi on *mundok* (suurätt).

koos. Vahest kombineeritakse kollane-pruun-roheline, pruun-punane-roheline, kollane-punane-sinine jne. Ka oransh ja punane esinevad koos. Põigiti randme ümber käivad jooned on sagedasti eri värvi kui kinnas ise. Olgu siin nimetatud, et ka Eestile tüübilisi sinikindaid tuleb ette (Letgallia, Augzeme). Villaine kirjades Riiast idapoole olevates maakondades valitseb roheline, punane ja tumesinine, nende kõrval esineb kollane. Need samad värvid esinevad kõrvu mõnedel Lõuna-Eesti puusapõlledel. Ei ole vaja kahelda, et viimaste väljaõmblused on läti mõju all sündind. Rohkem kui Eesti poole, on läti värvimaitsel sugulussuhteid Leedusse.

Läti vööd võivad hästi võistelda Eesti omadega. Hulgas on väga toredaid, koguni 8 sm. laiu ja komplitseeritud kirjadega. Sagedasti on läti vööl mitmesugused kirjad pääl. Ka Eestis tuleb vahest ette (näit. Kihnus), et vöö teine ots on teist kirja, aga Lätis võib ühel vööl esineda 6—7 ehk rohkem erisuguseid mustreid. On ka vööid, kus sama muster ei kordu, vaid pea igaüks kiri on isemoodi. Nii on etnograafilises muuseumis vöö (vt. Latvijas Saule 1923, nr. 10), kus läti kõige rahvuslikum ornament haakrist esineb 49 korda 36-s variandis.

Uguns krusts, „tule rist“, nagu lätlased svas-

Talu aia sees
Kuramaal, Bärte

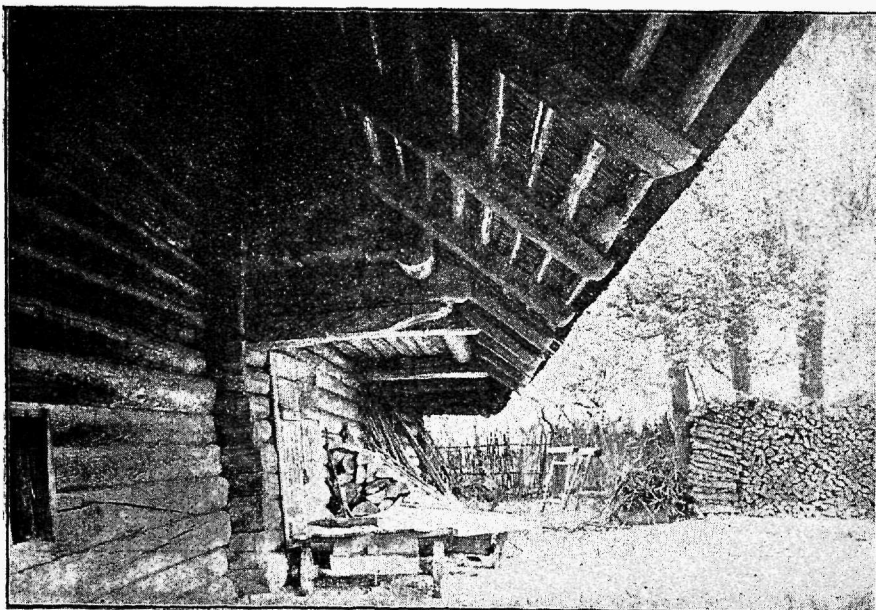
Foto Reeksts

Talu

Foto Reeksts

tikat nimetavad, esineb Lätis juba haualeidudes hilisemast rauaajast. Pronksist svastikaga illustati selle aja villaine'sid. Ka sõlgedel esines see ornament. Edasi võib seda sagedasti näha hilisemast ajast kinnastel ja vöödel. See on praegu leidnud jalaset läti haritlase kodus, ja isegi seltskondlikus elus see mängib osa Sellest on, ühesõnaga, saand läti rahvuse embleem.

Rehetare Smilteni ümbrusest

Läti taluperemees
Kuramaalt, Kutzanist

Mälestused minu seminariajast

„Odamehele“ [kirjutand A. Jürgenstein

II

Juba üle 50 aastat tagasi olid J. Zimsele pedagoogilised võtted, mille pääle meie praegu kui uuema aja saavutuste pääle oleme harjund vaatama. Näituseks harrastas ta väga kodumaa tundmaõppimist jalarändamiste kaudu. Ta oli suur jalarändamise sõber. Ta ise oli noores eas Saksamaal Weissenfelsi seminarikursuse lõpetamise järele, kui ta veel mõned ajad vabakuulajana Berliini ülikoolis oli viibind ja komponist Ludvig Erki juures ennast komponeerimisõpetuses täiendand, terve Saksamaa jala läbi käind, üle Alpide Itaaliasse ja tagasi rännand. Iga sügisel tegi terve seminar jalutuskäitu Valgast Koiva ääre või Pühajärve, kus vana hallpää ise jala kaasa rändas. Minu aegu, kus ta juba 70 aastateni jõudis, sõitis ta hobusel kaasa, suur õunakott seminaristidega kaasas. Kui Koiva ligidal Sihle (ütles: Siile = pasknäär) kõrtsi juures metsas jalgu puhati, jagas vanamees kasvandikkudele õunu, mis palava ilmaga suurepärased olid. Zimse oli suur aia armastaja. Aiatöö kevade ja sügisel seisis seminaristide õppetundide kavas. Igaüks pidi sääli labidaga kaevama, istutama, õunapuid pookima ja väikest puukooli harima. Kui „Odamehe“ minevases numbris Hans Glassi kultuuritööd Toila juures kirjeldati ja ka seda nimetati, et tema oma kooli juure suure aia asutand, mis terve Toila ümbruses aiatööd edendand, siis teame, kust see algatus pärit on: Zimse seminarist. Kui keegi seminarist semestri lõpul või enne lihavõtte pühi jala koju rännata tah'is ja alla vanamehe juure läks, siis ei vabastatud teda mitte üksi paar päeva enne teisi, et tal pikamööda käies aega oleks teistega ühes koju jõuda, vaid vanamees laenas temale oma kasinast sissetulekust ka teeraha, mis uue semestri algul kodust tulles ära tasuti. Niisama võis ka tema käest piletiraha laenata, kui linnas mõni hää kontsert või teatrietendus oli, mida ta soovitada võis. Et tol ajal Riia ja Tartu vahel veel raudteed ei olnud, ja kunstnikud, kes Riist Tartu ja säält raudteel Peterburi reisisid, Riist Tartu postiga pidid sõitma, siis peatusid nad tihti Valgas, et omale teeraha teenida. Ja nii sai Valgas tihti kunstnikke kuulda, kes tänapäev säält peatamata läbi sõidavad. Seda püüdis Zimse hoolega ärakasutada, et oma kasvandikkude muusikalist maitset harida ja neid klassiliste draamadega näitelaval tutvustada. Kui tolkorral Valgas esimesi eesti teatrietendusi Hans Eineri eestvõttel hakati korraldama, siis võtsin mina seminaristina nendest direktori loaga alati osa, muidugi kohal, kus see väga silma ei paistnud, nimelt etteütteleja kastis. Kui Zimse minu viimase aasta jooksul suri (teatris etenduse ajal rabanduslöögil), ja tema ajutiseks asetäitjaks Liivimaa koolinõunik pastor Heinrich Gulecke tuli, siis jahmatati nende „vabaduste“ üle, mis Zimse oma kasvandikkudele oli annud ja teatris käimine keelati lõpulikult ära, kui ilmalik ja sündmatu asi: ja Gulecke oli üks häätahtlikumatest ja vabameelsematest vaimulikkudest. Seminaristide hää nimi olla,

ütles ta, nende „vabaduste“ läbi palju kannatand. Niimetasin juba esiti, et vaimulikud mehed Zimse kasvandikke nende „uhkuse“ pärast sallida ei võind (mõtlemine ainult C. R. Jakobsoni tüli pääle Tooma v. Liphardiga).

J. Zimsele oli piiramata lugupidamine ja armastus oma kasvandikkude poolt. Ainult pahandasid mõned tema pilkamise pärast. Tema ei läind pea ilmaski kärkimisega või kurjaga oma kasvandikkude kallale. Ainult tähtsamatel juhtumistel võttis ta mõne neljasilma all jutule, kus ta kõnelda võis väga tõsiselt ja tungivalt, kuid ikkagi tasakaalus ja suure rahuga. Väiksemad asjad õiendas ta klassis ära paari naljaka pilkesõnaga. Nii näituseks leidis ta ühel hommikul seminaristide ruume puhtusesuhtes revideerides pesutoast aparadi alt paar mahavisatud mädast riidetükikest. Need oli sinna visand üks minu klassi seminarist, kes tihti paisete all kannatas. „Kes on see pörsas, kes seda on teind?“ uuris vanamees pahaselt. Salgamist meie seas naljalt ei olnud ja mees, juba suure habemega, astus ette ja vabandas, et tema need riidetükikesed sinna unustand.

„Ah see ongi see Laatsarus oma paisetega!“ muigas vanamees.

Ja mehel oli pilkenimeks seltsimeeste seas kohe „Laatsarus“ valmis, millega ta ka seminarist läks.

Muidugi pahandas sarnane pilge mõnda. Minul oli ta alati meeldivam, kui vihane kärkimine mõne teise juures. Mäletan kord üht sarnast pistet, mis minu kohta käis õige lõbusas tujus. Mul oli teisel seminarist aastal just häälemurdmise aeg, kus lauluga asi väga halvasti seisis. Laulsime just Zimse juhatusel üht Kleini motetti Taaveti laulu sõnade järele, kus teisel bassil suurepärane kõik sõnades: Kui tuhat langevad su paremale käele. See koht ei klappind. Vanamees lasi esiti tervet bassi seda kohta eriti laulda, siis üksikuid bassiste. Kui mina oma noorekuke häälega laulnud olin ja tarvilit fortet väga vaevaliselt saavutasin, muigas vanamees: „Noh, sinu laulmise juures ei ole tuhandest juttu. Sääli ei lange kolmegi!“

Kuid need pahandused pilke pärast ei kestnud kaua. Vanamees tarvitses ainult kord sõbralikult oma fastsineerivate silmadega pahaselt otsa vaadata, siis oli kõik unustatud ja andeks antud.

Kui suures lugupidamises Zimse oma kasvandikkude juures oli, see ilmus elavalt tema surma juures, kus isegi mäss uue ülemuse vastu seminaris lahti läks, mis tol vaikselt ajal erakorraline nähtus oli.

Kasvandikkud korraldasid Zimse matuse omalt poolt suurepäraselt. Suure tõrvikute rongi saatel, millest ka Valga vabatahtlikud tuletõrjujad ja teise seminarist, Läti vallakooliõpetajate seminarist kasvandikkud osa võtsid, kanti puusärk linna kirikusse, kus seminarist kasvandikkud õõ läbi auvahti pidasid. Omal kulul tellisid kasvandikkud Tartust matuseks tol ajal tuttava Ullrichi muusikakoori mängima,

Johannes Zimse
1814—1881

Edmondo de Amicis'e

Süda

— kooliõpilase päevaraamat —

on kõige parem noorsooraamat Eesti kirjandusturul. Ühtlasi on see teos vanematele ja õpetajatele kõige paremaks pedagoogikaks. Piltidega

Ilmus „Odamehe“ kirjastusel kahes jaos, hind à 160 mk.

niisama kandsid kasvandikud tõrvikute kulu. Haul pidas seminarist Adam Jende, Puhjast, parema kõne.

Oli kuulda, et linna saksa praost K. pärast ütelnud, et kui temale tema surma puhul nii palju ärateenimata au peaks ülesnäidatama, kui Zimsele, siis tema ennast

hauas veel korra ümber pööraks. See jutt ärritas juba Zimse

kasvandikke. Pärast saadi teada, et ka seminari harjutuskooliõpetaja, riigisakslane H. Warstat Valga Musse saalis minigisuguse haavava sõna Zimse kohta öelnud. See ajas kasvandikud Warstati vastu vihale ja ühel hommikul, kui ta piiblitöö tundi seminari tuli, kus kaks keskmist klassi koos oli, tõusis pärast hommikupalvet klassivanem Neuland üles ja palus klasside nimel Warstatilt seletust, kas ja miks ta oma sõnadega kadund direktori mälestust halvaks pannud. H. Warstat, muidu hääloomuline aga laisapoolne mees, vastas kaunis nõrgalt, et kasvandikkudel mingit õigust ei ole temalt sõnade pärast aru pärida, mis tema väljaspool kooliruume erajutu ajamisel tarvitab. Selle vastuse päälle läks klassis põrgumüra lahti: trambiti jalgadega, kolistati pultide kaantega. Kui väikene paus tuli, jooksis kohkond herra Warstat pultilt alla ja küsis ühelt pikalt Läti noormehelt Neumannilt, keda pilkenimega Zeusiks hüüti, kas tema ka on kolistand. Muidu vagast Neumannilt ärritas see uurimine ja ta vastas: „Suure löbuga!“ ja hakkas uuesti mürama, mille järele uus üldine kolin algas. Tuppa jooksis asetäitja direktor kasvandikke rahustama, mis ka korda läks, kuid need nõudsid kategooriliselt Warstati lahkumist klassist ja seletasid, et nad teda enne oma klassi ei lase, kui ta ennast sõnade pärast Zimse kohta ei vabanda.

Seda muidugi ei sündind ja „preislase“, nagu teda nüüd hüüti, töö seminaris pandi seisma. Kui omad õppejõud poistest jagu ei saand, teatati asjast Riiga ülemmakkooli valitsusele. Poisid seda kuuldes saatsid omalt poolt

sinna märgukirja, kus Warstati lahtilaskmist nõuti ja tema laiskus ja muud patud üles loeti. Riist komandeeriti asja lahendamiseks landrat parun Wolff, kes oma laagri Luude kirikumõisa üles löi ja kõik kasvandikud paari päeva jooksul üksikhaaval sinna ülekuulamisele kutsus. Ta katsus neid sääl küll ähvardustega küll meelitustega sinna viia, et nad mässu ninamehed välja annaks ja ennast vabandaks. Et aga keegi seda ei teind, siis kuulutati otsus, et mõlemad mässajad klassid on seminarist välja heidetud. Päälle jõulu võivad ainult need tagasi tulla, kes ennast vabandavad. Poisid sõitsid ülevas meeleolu koju, koju teel sõitsid paar tõllatäit neist Warstati akna alla, kus mõjuv kassikontsert Warstatile sooritati.

Kuid koju jõudes jahutusid mees- teel meeled veidi. Vanemad kodus ei saand vististi aru, miks poistel oma elukutse poolel teel peab kaduma minema nii väikese asja pärast.

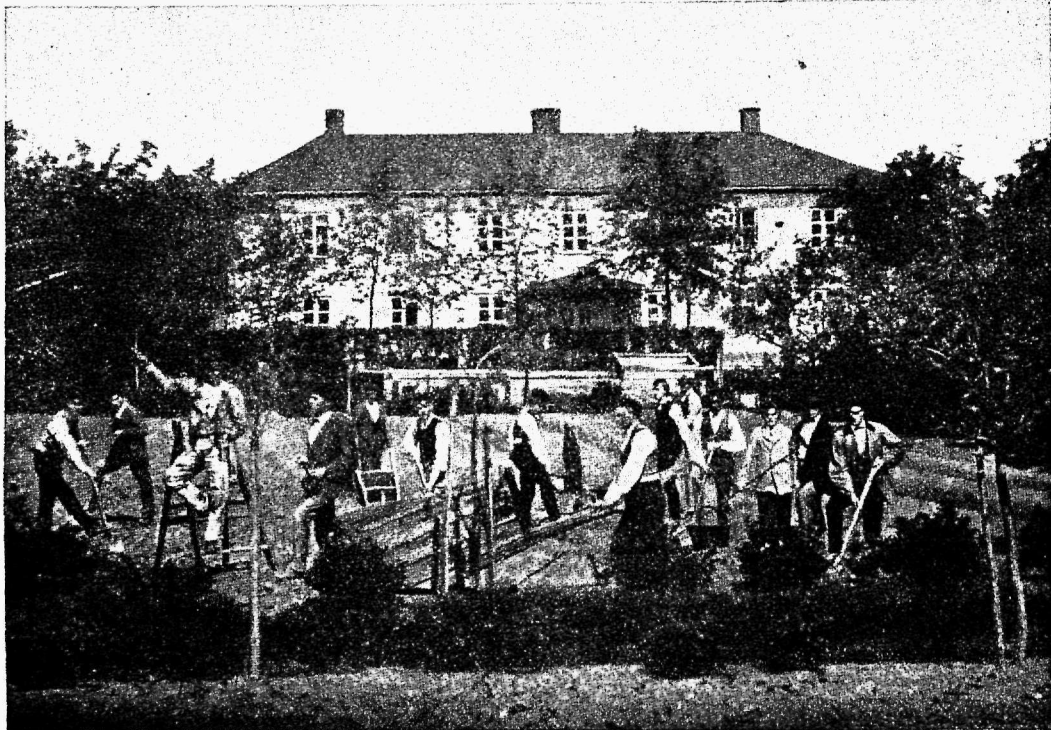
Ülemuse poolt oli iga poisi kirikuõpetajale ka eeskiri antud omalt poolt noormehi maniseda ja tagasitulekule ergutada, kusjuures öeldi, et ainult üldine vabandus

terve klassi nimel ühe kasvandiku poolt aitab. Tulidki siis suurem osa uuel aastal 1882 tagasi, kus väga väikese moka otsast öeldud vabandusega korrarikumise pärast lepiti. Kolm kasvandikku, lätlased Zeus-Neumann, teise klassi vanem Neuland ja Pakalneet heideti välja, kuna kasvandik Ed. Pavassar (praegu lugupeetud praost Volmaris) vabatahtlikult lahkus. Niisama lahkus meie klassist vabatahtlikult Adam Jende, kes küll mürglist osa ei võtnud, sest et meie klass ülepää mitte kohal ei olnud sel silmapilgul, kelle isiklikud vahekorrad Warstatiga aga siiski üliteravaks olid läind. Lahkund meestest õppisid pärast Jende ja Pavassar Tartu ülikoolis kirikuõpetajateks. Jende tapsid Ronneburis, kus ta õpetajaks oli, enamlased Riist taganedes, Pakalneet, suur juhuste otsija, rändas Lõuna-Afrikasse, Zeus-Neumann studeeris Tartus arstiteadust.

Nii lõppis see varane huvitav õpilastemäss, mis lätlaste ja eestlaste ühise rahvusliku demonstratsiooni laadi kandis.

J. Zimse asetäitjaks tuli Riist koolinõunik pastor Heinrich Gulecke, vana hääsüdamlik saks, kes aga kõik Zimse vabameelsed korraldused seminaris muutis ja sellega omale kasvandikkude poolt „puritaanlase“ nime ära teenis.

(Järgneb)

Zimse seminar Valgas. Õpilased aiatööil.

40

Kuremäe klooster

„Odamehele“ kirjutand prof. M. J. Eisen

Kuremäe kloostri üldvaade

Ristiusu levinemisega Eestis hakati maad varsti kloostritega õnnestama, et rahva seas kristlust süvendada. Esimese kolmesaja aasta jooksul ehitati Eestisse ligi 25 kloostrit, vähemalt nii suure hulga kohta leidub ajaloolisi teateid, kuna rahvasuu kloostrite arvu koguni ligi 100 pääle tõstab. Evangeeli-usu tungimise Eestisse pani kloostrite arenemisele piiri ja suur, ligi 30 aastane Vene sõda XVI aastasaja teisel poolel laastas maa ning hävitas viimased kloostrid.

Ligi 300 aastat kulus, mil Eestis ühtki kloostrit ei leidund. Petseris püsis küll pärast vene hävitavat sõda klooster, kuid Setumaa ei kuulund sel ajal Eesti alla ega arvatud teda vene valitsuse ajal Eesti osaks, mispärast Petseri kloostrit enne Eesti iseseisvust ei saa arvesse võtta.

XIX aastasaja 80. aastal hakati juba 40. aastatel alustatud veneusu levitamist Eestis uue jõuga jätkama. Sel ajal tekkis veneusu edendajatel mõte usu toetamiseks Eestimaaile kloostrit asutada ja nimelt Iisaku kihelkonda Kuremäele, mida venelased Pühitsaks nimetavad ja uuemal ajal hakand koguni „Siioni mäeks“ hüüdma.

Kuremägi on eesti mütoloogias tuntud koht. Kuremägi ei ole rahva teadmise järele looduse toode, vaid Kalevipoja kätetöö. Kuremäel on Kalevipoeg tihti viibind, Kuremäel Võrumaa rahva teate järel isegi Kalevipoeg surmahoobi saand; säääl vägimehe magamise ajal raiund vaenlased ta jalad alt. Küll ei surnud Kalevipoeg veel Kuremäele, aga kaugemale kui 6. versta pääle Kivinõmme ei pääsnud ta enam; säääl heitis ta pärast jalgadest ilma jäämist hinge.

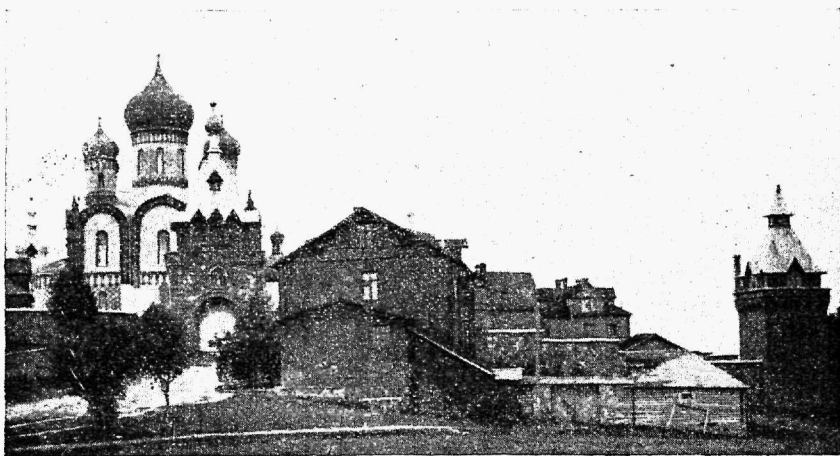
Kuremägi on paganuse aegsetele eestlastele, aga ka mitmel aastasajal kristlastele püha paik olnud. Teated puuduvad, kas vanad eestlased Kuremäge sellepärast pühaks pidasid, et ta nii lähedas ühenduses Kalevipojaga ehk mõne muu põhjuse pärast, igatahes on kindel, et ta vanadel eestlastel ammu oli kultuse kohaks saand. Kuremäel kasvas hiieta m — muiste ehk enam kui üks — ja sinna tuli ümberkaudseid elanikke sagedasti kokku ohverdama; kes pani oma ohvreid tamme alla maha, kes jälle riputas linte ja paelu tamme lehtedele, lootuses, et ta ohverdamise eest õnnistuse saavutab või mingisugusest hädast vabaks pääseb.

Kuremäe küljel vaeb allikast selget, karastavat vett välja. Sel allikal või allikaveel arvati juba vanasti tervestegev jõud olevat. Iseäralikkude haiguste puhul ohverdati allikale kas raha, hõbedat või muud, jällegi selles lootuses, et ohverdamise tagajärjel haigus taganeb.

Lühidalt: Kuremägi oli juba paganuse ajal eestlastele nagu mingisugune tempel ja jäi selleks veel kauaks, kauaks ristiusu päevil. Evan-

geelium ei suutnud usku paganuselt pärandatud pühadusse kaotada. 1698 kaebab Jõhvi kirikuõpetaja, et 15. augustil igal aastal Kuremäele palju rahvast, isegi Venemaalt, kokku tuleb ebajumala teenistust pidama.

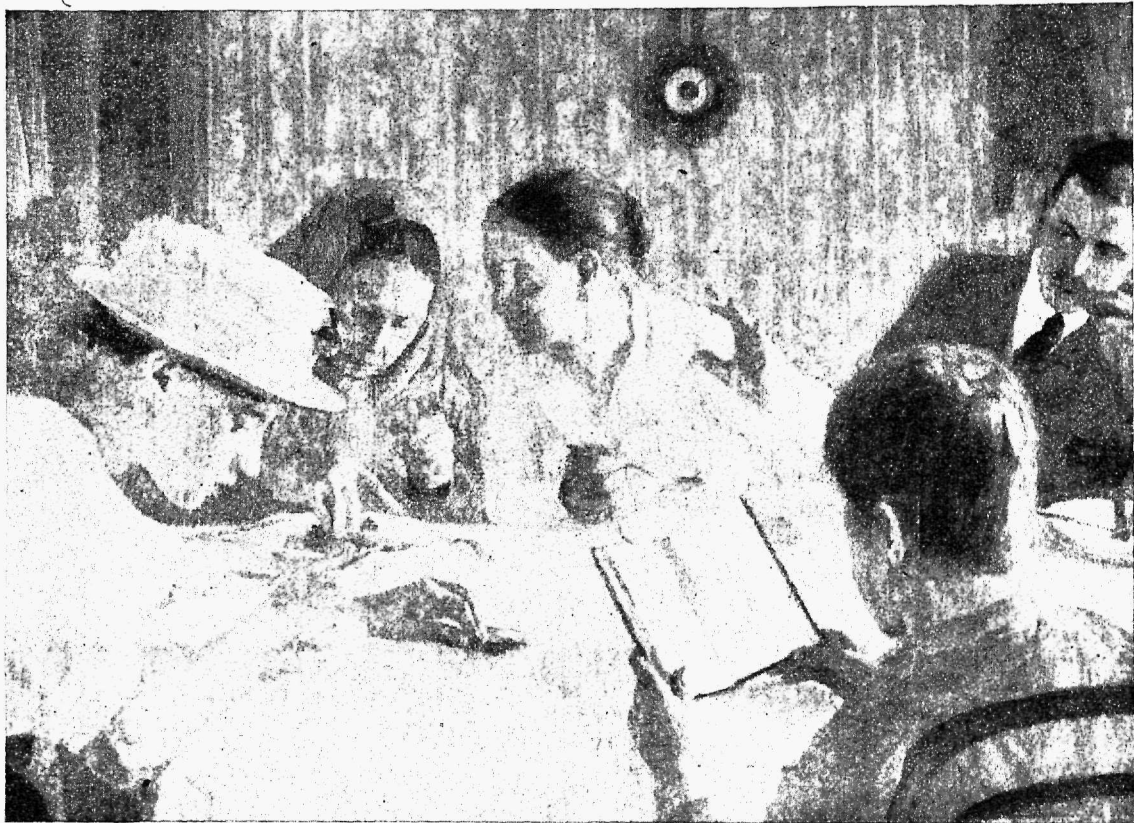
Paganliku jumalateenistuse paigale püüdis kristlik kirik aegsasti oma sümboli püstitada. 1885. aastal oli Kuremäe ümbruse elanikkudel lootus oma pühale mäele pea koguneda uude kabelisse jumalateenistusele. Kabel oli juba valmistaamisel, kui korraga Tallinnast kuberner Shahovskoi poolt käsk tuli tööd seisma jätta. Nagu pärast selgus, arvasid venelased, Kuremägi olevat nende pühama gi ja kuuluvat neile. Kuremäe tamme otsas ilmund korra toredas riides naisterahvas, keda eesti karjane näind. Pea kadund tamme otsast naisterahvas, tamme alt aga leitud hiljemini Jumalaema kujukju. Venelased väitsid, naisterahvas tamme otsas olnud neitsi Maarja, kes oma ilmumisega Kuremäe pühitsend, Jumalaema Maarja austajatena arvasid venelased enestel õiguse olevat Kuremäe ainsateks peremeesteks saada. Kuberner Shahovskoi hoolitsusel osteti Kuremägi vanausulistele ja natuke hiljemini ümbrusest veel 200 tiinu maad juure. Evangeeliusuliste kabel tehti kubernerri korraldusel lõpulikult valmis ja määrati siis veneusulistele tarvitamiseks; veel samal aastal, 1885., asutati Kuremäe veneusuliste kogudus. Evangeeliusuliste selle vastu anti luba umbes 6 versta kaugusel Ohakveresse veel kabelit ehitada. Arvati, et nad säält ei või veneusuliste jumalateenistust Kuremäel segada.

Kuremäe klooster

Kuberner Shahovskoi ei rahuldand mitte ainult vene kirikuga Kuremäel; kiriku toetamiseks pidi veel klooster astuma. Shahovskoi pani kloostri asutamise kavatsuse veneusuliste sinodile ette, ja sinod oli ettepanekuga nõus. Vanade eestlaste pää ohverdamise ajal pandi 15. augustil 1891, Maarja taevasse mineku päeval, Kuremäe või Pühitsa nunnakloostri alus, ja aasta hiljemini õnnistati uus puust ehitatud klooster üheskoos nunnade

sima, teab J. Waldmann Mäetaguselt. Rongikäigu ajal käiakse kummargile kolm korda läbi Maarja kuhu alt, mida kaks meest kannavad. O. Liivi teatel suudlevad ja kummardavad nunnad muulgi ajal hommikuti tamme, mis muidugi enam see tamm ei ole, millele vanad eestlased muiste ohverdasid, vaid noorem, hiljemini kasvand puu; selle lehti müüvad nad suurtel pühadel palvetajatele, muidugi vist selle otsusega, et neist lehtedest iseäralikkudel

P. Sepp: Rahva söögimajas

majadega tegutsema. Pea asus sinna 30 nunn. Seda puhku öeldakse sääl umbes 115 nunn ja õpilast viibivat, ja paljud neist analfabeedid olevat. Nunnad olevat kõik Venemaalt pärit.

Kuberner Shahovskoi lootis Kuremäe kloostrist veneusu levitamisele palju tulu saada. See lootus ei ole teostund. Nii palju kui teada, ei ole võõrakeelsed nunnad suutnud ei sõnadega ega tegudega ahvatleda eestlasi usku vahetama. Igal aastal 15. augustil pühitsetava Maarja taevasse mineku päeval on veneusuliste kõrval evangeeli usulisigi hulgana vooland Kuremäe pidule, aga kas ainult uudishimu pärast venelaste tseremooniaid vaatama või kaubitsemise mõttes. Ainult mõned ebausklikud eestlased on piduajal 15. aug sinna läind seljavalu vastu abi ot-

kordadel abi peaks saama, arvates, et neil lehtedel maagiline vägi olemas. Allika vett peetakse venelaste poolt veel nüüdki imeväeliseks. Pudelitega ja pangedega viivad venelased püha vett allikast enestele koju arstimisvahendiks.

Üldse peavad venelased Kuremäe ta pühadustega „Siioni mäeks“. Vene keeles on isegi Siioni mäe nimeline raamat ilmud, mis Kuremäe olusid kirjeldab. Kõigiti on venelased selle eest hoolitsend, et Kuremäe muistne kuulsus edasi kestaks.

Oleks kuberner Shahovskoi kauemini eland, oleks ta Kuremäe vene asutuste arenemise eest veel rohkem hoolitsend. Kuid surm tegi Shahovskoi kavatsustele lõpu. Ta maeti Kuremäe kiriku alla, ta proua aga kolis „Siioni mäele“ asuma, kus ta oma „lossis“ vanaduse päevi mööda saadab.

Veel meie ajani avaldavad ümberkaudsed evangeeli usulised paha meelt, et venelased neilt kiriku ära võtnud. Osalt niisuguste meeleavalduste, osalt muude põhjuste pärast ehitati 1910. Kuremäele uus veneusuliste kivine pääkirik.

Osad on äravahetatud; eestlaste muistse kultuse asemel on venelaste kultus astund, vana luule elab ikka veel edasi uue nimetuse all „Siioni mäel“. Kuid ühe kui teise kohta avaldab aeg oma jälgi Kuremäel.

Läind aastal meie ajakirjas ilmud suur ja põnev Mayne Reid'i romaan

Pääta ratsanik

ilmus teroikuna eriraamatus müügile. 192 lhk. Hind 200 mk.

„ODAMEHE“ raamatukauplusest saadetakse hinna ettesaamisel ilma postikuludeta koju kätte.

Süsi — must teemant. T. B. C. Co — palavvöö söekompaania — on likvideerimisel. Samburani tähtsamasse kompaania sõelademesse jäi, kuna likvideerimine aeglast rada käis, firma usaldusmehena Axel Heyst. Need saared olid võlud Heysti, keda peeti kentsakaks tüübiks, toredaks gentlemaniks, ja utopistiks. Ta oli rahvuselt rootslane, oma ilu, tuseduse ja pikkade vurrudega sarnanes Karl XII portreedele. Teda armastati.

Timori saarel treivas Heyst Morrisoni, kapitalisti ja kauba-bricki kapteni, kes oleks võinud rikas mees olla, kui tal poleks olnud suurt altraismi. Tema oli omamoodi „võlutud mees“, sõbraks Jumalast mahajätud pärismaalastele kes tema kaubapurejaka ilmumisel lippe vardasse tõmbasid, konge löid ja isegi noored tüdrukud lili juustesse pistsid. Pidinult võeti teda igal pool vastu ning säravana ja rahuldustundega vaatles Morrison läbi monokli oma kaubatarvitajaid, kellele ta müüs kõik võlgu. Morrison oli filantroop üle kõige kaupmeeskonna. Seesuguse kaubitsemise tõttu polnud tal kunagi üleliigset raha kaasas. Timoril olid Portugaali võimud ettekäändel, et Morrisoni paberid korras ei olevat, teda rahatrühviga karistand, ja et tal raha maksta polnud, purjeka konfiskeerind.

Heyst tasus Morrisoni trahviraha ja sai sellest momendist pääle tema ariosanikuks.

Ta peatus äkki. Heyst, kes kogu see aeg nii ükskõikne kui võimalik olla püüdis, lasi oma kõri põhjast mõned julgustavad hääled kuuldavale. Kuid Morrison polnud mitte üksi aus, ta oli ka aumees, ja sel katsumise päeval, oma tunnete mõllus, selle imelise saatuse käskjala ees, ütles ta kogu oma elu illusioonist lahti.

„Ei, ei! Sel kõigel pole mingisugust väärtust. Tialgi ei saa ma seda enam tagasi. Tialgi! Su aastaid luban nõuda, kuid pean selle mõtte jätma. Tõepoolest pole ma temašse dieti ialgi uskund. Hrge lootte selle pääle, Heyst. Olen teilt lihtsalt varastand.“

Maene Morrison lastis pää lauale ja jäi murtud seisatusse, kuna Heyst teda õrnalt lohutas, äärmise viisakusega. Rootslane oli sama õnnetu kui Morrison, keda ta imehästi mõistis. Heyst polnud ialgi põland mõistlikkude tunnete avaldust. Kuid, võimetu avameelselt oma südamlikkust avaldada, tundis ta elavalt seda puudust. Täiuseni viibud viisatus pole mitte kohane abindu lootusetu võimetusele. Nad pidid mõlemad purjeka kajutis mõned kaunis piinlikud filmapilgud mööda saatma. Tõpetš tuli Morrisonil, kes ahastavalt oma lootusetuse pimeduses mõnd päästvat teed otsis, mõde Heystile ettepanek teha, temaga ühes purjetal reifida ja tema kaubanduslikkudest spekulatsioonidest oša võtta, kuni tähendatud summa tasakaamijeni.

Usjaolu, et ta valmis oli seda ettepanekut vastu võtma, on isearanis ifeloomustaw Heysti rippumatusele ja rahutu elule. Pole ühtki põhjust uskuda, et ta ise

äraline soov oli sel filmapilgul kõik jaarestiku nurgad, kellega Morrison kauples, purjetal läbi rännata. Kaugel jellest! Kuid ta oleks ükskõik millise ettepanekuga rahul olnud, et seda põrutavat kajuti stseeni lõpetada. Sel filmapilgul kanti ette teatraalne etendus: Morrison tõstis oma langetud pää ja jäädis monokli filma, et Heysti õrnusega waadelda; ühe pudeli fork võeti ära: näete ifegi. Tehti maha, et keegi sõnagi sest lepingust teada ei saa. Morrisonile polnud lugu mitte just kõige meeldivam, nagu arvata võib, ja ta kartis halastamatuid pilkeid.

„Mina wana rebane: neetud kelmiide portugallaaste poolt end võrku wedada lasta! Juttudel poleks lõppu! Mii siis, ühtki sõna jellest!“

Teistel motiividel, milledest ta sünnipärane delikaatus tähtsam oli, oli Heystile waikimine veel tähtsam. Ta wase saadiku oša, mille Morrison temale pääle sundis, oli sarnasele galantssele inimese wastumeelt ja Heystile oli see piinlik. Võib olla ei tahtnud ta ka, et teada saadakse, et ta fiske-tulet, kõik ühes arvatud, küllalt juur oli, et see temale rahalist toetust anda võimaldas. Mii moodustasid nad kahetset opereti wandefeltslaste dueti: „Pst! pst! Wait, wait!“

Kõige koomilisem oli see, et nad seda tõsiselt võtsid. Ja mõni aeg õnnestas nende komplott ses mõttes, et meie kõik arvamisel olime, et Heyst armastuswäärse Morrisoni purjetal pansioneerina elas, nagu ühed ütlesid, lollpää parasidina, nagu teised tõendasid. Kuid teie teate ju, kuidas sarnaste saladustega lugu on. Ifka leitakse pääsete. Morrison ise polnud põruma, hääks saladuste tallermaaks; ta peaaegu lõhtes tänuikkusest ja wiimase surme all lasi ta midagi sarnast wälja paista, millest jattas tühjade

juttude tegemijets saarel. Teie tunnete ju ilma hoolhust nende asjade kommentaaride juhtes, millest ta aru ei saa. Kuulujutt hakkas liikuma, mille järele Heyst, pääle Morrisoni üle salapärase mõimu omandamise, tema külge kleepund oli, et teda kuni üdini wälja imeda. Need, kes selle jutu allikateni jõudnud olid, ei uskund temasse. Ta autor näis oletwat keegi Schomberg, suur imposantne habetand ifik, teutooni tõust, kes looduse poolt waleda keelega warustatud. Ma ei tea, kas ta oli tagawara leitnant, nagu ta ise

A. Oberländer: Lõbus vangla

ütleks. Igatahes oli ta praegu wõõrastemajapidaja ja oli seda ametit Bangkoki, siis mujal, ja lõppeks Sourabahas pidand. Ta wedas enese järel läbi kogu troopikamaa väga väikest ja ehmund naist, pikkade lokkide ja rumala naeratusega, mille juures ta üht mädand hammast paljastas. Ma ei tea, mis ta nüüd meele peab Schombergi ajutist ühendamist. Wiimane oli nürimeelne eesjal ja rahuldus oma tühjajuttude tegemistega oma klientide arvel. Tema see oligi, kes Heysti ja Morrisoni, kes tema klientid polnud, möödaminema nähes, rõdul kooswiibiwale grupile müstiliselt fofistand oli:

„Mu herrad, praegu läksid siit mööda kärke ja ämblik.“

Siis väga tähtsalt ja ufaldawalt, liham käpp juunurgas:

„Oleme omawahel, herrad; kõik, mis teile helda wõin on see: ärge ialgi selle rootslasega tegemist tehke, ärge ialgi end tema wõrkudesse wedada laske.“

III.

Inimese loomus on juba niifugune, et tema teatud osa rumalusele seltsib omajagu madalust, sellepärast leidubki inimesi, kes eelistawad paha, uskudes oma kalduwuse tõttu kõiki halbu kuulujutte; teistele pakkus lihtsalt huwi hüüda Heysti „ämblikuks“, muidugi seljataga. Nagu teiste, nii ei olnud temal oma sellegi hüüdnime olemasoluist aimu. Aga warsti teati temast kõnelda muudki. Ta kerkis peagi esiplaanile teiste tähtsate asjade tõttu. Ta sai kuulsa kindlate asjaolude läbi. Ta ilmus publiku ette Tropical Belt Coal Company kohalise osakonna ärijuhina, kellel olid bürood Londonis ja Amsterdanis ja kes teistiti oma suureilmelise esinemisega suurt tähelepanu äratas. Nende kahe päälinna bürood annetasid, wõib olla — ning see on ka wast üsna tõenäoline — igaiks wäikese oja, kuid selle kauguse juures, ida fondil, omas see hoopis teise tähtsuse. Tõtt helda, olime enam ehmund kui pimestatud, kuid kõige enam järelekaalujad meie hulgast jõudsid arwamisele, nagu peituks midagi selle taga. Tesmanid olid walitud agentideks. Kinnitati leping, mis pidi kindlustama walitsuse postilaewade laadungi; saartel algas aurujõu walitsus. See oli samm edasi — Heysti samm!

Ta kõik see oli sündind kitsikusse aetud Morrisoni ja ümber uitawa Heysti ühendusest, mida wast wõis ühe palwe otsekoheseks resultaadiks pidada. Morrison ei olnud rumal, kuid wõis uskuda, et temale ta alaline kokkupuutumine Heystiga filmi silma wastu ühel päewal eriti raskena tundus. Sest, kui Heyst oli Kõigewägewama poolt otsekohese käsu läbi, raha taskus, wastujena Morrisoni palwele saadetud, ei olnudki mingisugust põhjust temale erilist tänutunnet üles näidata, sest, nagu näha, oli tema selle juures tähtsusetu. Aga Morrison uskus ühel hoobil palwe mõjusse ja Heysti lõp-mata hädusse. Ta tänas kartusega segatud südamlikkuses Jumalat tema halastuse eest ega jõudnud küllalt tänada Heysti tema hääte eest, mis ta kui inimene inimesele oli teind. Selles — muuseas väga aukariust äratawas — tormiste tunnete segaduses tahtis Morrison tingimata, tänu-likkusest, et Heyst suure leiduse ojanikuks oleks. Pärastpoole saime teada, et Morrisoni Suez'i kanaali kaudu oli sõitnud oma kodumaale, et Londonis ise imettegewa sõkaewanduse projekti läbi wiia. Ta lahkus omalt brükilt ja kadus meie filmapiirilt; kuid meie saime teada, et ta Heystile kirja wõi mitu oli kirjutand, teatades, et Londoni film ja õudne oli, et ta ei armastand jään all ei inimesi ega asju, et ta oli sama ükfil kui kaaren wõõral maal. Tõesti, ta igatses Capricornei järele — ma ei kõnele troopika Capricorneist, waid laewast. Lõppude lõpuks läks ta oma perekonda maatama, Dorseti piirkonda, külmetas õnnetult ja furi lühikesel aja jooksul, omaste suureks üllatuseks. On wõimalik, et tema tegewus Londonis ta elujõudu nõrgestas, kuid olen

igatahes weendund, et see wiisit puhus sõkaewanduse projektile elu sisse. Kuidas see ka nüüd oli, Tropical Belt Coal Company sündis wähe aega pärast seda, kui Morrison oma tänuikkuse ja sünnimaa kliima ohwrina oma esifade juure Dorsetohirei furnuiale läks.

„Wõib-õn“ mureks ühataudu. Teu'gi, flakt, „wäikeste“ Molukki saartel Tesmanite kaudu teada; ta kadus siis teatud ajaks. Arwati, et ta läks Amboynasse sõbra, ühe Hollandi walitsuse arsti juure, kes teda oma bungalowisse wõttis. Siis ilmus ta äkki jälle filmapiirile, filmad aukuwajund ja end kaitstes, just nagu oleks ta kartnud, et temale Morrisoni surma etteheidetasse.

Naitwne Heyst! Olets keegi aimand . . . Inimesed, kes oma kodumaale tagasi lähewad, ei huwita kedagi meie hulgast. Mendega oli kõik hästi, neid ei wõetud enam arwesse. Sõita Euroopasse, see oli peaaegu sama kindel kui sõita taewa. Pole enam olemas inimest juhuste ja awantüüride ilma jaoks.

Sellepärast sai suurem osa meist teada sellest surmast alles kuude pärast, Schombergi kaudu. Ta põlgas Heysti ja jünge needmine tema arwel kuulbus meie kõrwu.

„Waadake, mis tähendab selle isikuga tegemist teha! Ta pigistab teid tühjaks kui tšitroni ja wistab siis ära; siis saadab ta teid koju surema. Olgu teile Morrisoni saatust õppufeks!“

Loomulikult, naerfime ainult wõõrastemajapidaja tähenduste üle. Balsud meist olid kuulnud, et Heyst ise end ettevalmistas Euroopasse sõiduks, et isiklikult oma sõette-wõtet arendada. Aga ta ei sõitnud kunagi; tal ei olnud selleks tarwidustki: ühing kujunes ilma tematagi ja tema troopikamaade ärijuhiks nimetamise sõnum jõudis postiteel pärale.

Algujast pääle oli ta walind Samburani saare päätegewuskohaks. Mõned eksemplaarid projekte, mis Euroopas laialilaotud oli, leidsid tee ka idani ja sattusid kätte. Imetlesime väga kaarti, mis oli neile juurelisatud, aktsionääridele selguse andmiseks. Samburan figureeris siin maakera idapoolse keskpunktina, kus saare nimetus säras hiiglasuurte tähtedega. Suured igalepoole laialijooksiwad jooned moodustasid müstilise ja aktiivse tähe — mõju wõi kauguse jooned, ehk midagi selletaolist. Ettewõtete algatajatel on imestuswäärne etteujutuswõime. Pole maakeral enam romantilisemat temperamenti kui ettewõtete algataja oma. Jõudsid pärale insenerid, laaditi wälja töölisid; Sumbarani ehitatati bungalow'e; kaewati käik künka küljele ja oli fakt — toodi päewawalgele wähe kiwisüti.

Need ettevalmistused amaldasid mõju ka kõige järelekaaluwamate iseloomude pääle, ja mõne aja jooksul polnud kedagi, kes poleks kõnelend Tropical Belt Co.'st; isegi need kes naeratasid, warjasid sellega ainult oma rahutust. Wuibugi! Oli midagi sündind, ja igaiks wõis selle menu taqajärgi ette näha: see oleks surmats isoleeretud ärimehese, keda suurte laewade ja aurujõu fissetungimisega lämmastatakse. Meie, teised, ei suutnud aurulaewa osta. Ning Heyst oli ärijuht!

„Teie teate ju, see on Heyst — wõlutud Heyst!“

„Mõtlege ometi! Ta pole muud midagi teind, kui lonkind, niikaua kui teda mäletan!“

„Jah; ta harjumus oli asju otsida. Ning nüüd on ta enda kätte asja haarand, mis saab olema meie kõikide lõpp,“ seletas keegi kibedalt.

„Waat, mida nimetada eduks . . . Pagan wõtku teda,“ pomises teine.

Kunagi weel polnud keegi troopikamail nõnda palju kõnelend Heystist.

„Kas ta ei ole Rootsi parun wõi midagi sarnast?“

„Tema, parun? Lubage, et ma naeran!“

Mis minusse puutub, siis ei kahelnud ma juuqi, et ta parun on. Ta oli seda mulle ise öelnud, parajal juhusel, ajal, mil ta weel saartel rändas, salapärane ja põlatud, kui tähtsusetu fantoom. See oli kaua aega enne seda, kui ta meie väikeses kaubitsemises nii rahutustegewa häwitajana end ilmutas.

Sai kaunis laialdaseks wiisiks kõnelda Heystist kui „waenlaseft.“ Ta oli tõepoolest konkreetseks ja nähtavaks jaand. Ta rändas ühest jaarestiku otsast teise, hüpates ühelt kohalifelt postiaurikult teisele, nagu oleks need sõewagunid olnud; ta oli siin, jää, kõitjal ja organiseeris fogu oma jõuga. Keed polnud enam haiglased unistused. See oli tõfine töö. Ja see energia pahwatus purustas kõige skeptilistemategi usmatause paremini, kui seda mingi teaduslik kwiisibe saamise demonstratsioon oleks teha suutnud. Sarnane aktiivsus äratas aukartust. Minult Schomberg pani hakkawale uskumistõwale wastu. Suur, majesteetlik omas tugewuses, toreda habemega, lähenez ta, õlleklaas oma raske kapa wahel, mõnele lauale, kus käsitati põnewat küsimust, kuulatas wähe, awaldas siis kindla arwamise:

„See on kõit wäga kena, herrad, kuid minule juba ta oma sõetolmu filma ei aja. Midagi pole selle taga. Küll näete, midagi ei wõidgi olla selle taga. Riisugune inimene — ärjuht! Päh!“

Kas oli see mõtetu wiiskamise selgeltnägemine wõi ainult teatud waate piiratud wiisadus, mis mõnikord kõige wähem oodatud kujul lõpeb sellega, et läbilõõb? Peaegu meie kõit tunneme juhuseid, kus rumalus triumfeerind. Ming käesolewal juhusel oli Schomberg, eesl, kes triumfeeris. T. B. C. Co. auraz ära, nagu ma teile juba ütlesin. Desmanid pesid oma käed selles asjas puhtaks. Walitus häwitas kuuljad lepingud. Kuulujutt kustus, ning warsti tehti siin-säälmärkteid, et Heyst ärakadund oli. Ta oli jälle nägematuks muutund, nagu endistel aegadel, kui juhtus, et ta oma jõupingutustes saarte wõlumust purustada, filmist kadus, UzGuinea wõi Saigoni suunas — inimsööjate wõi kohwi juure. Kas oli wõlutud Heyst lõpuks siiski nõiduse purustand? Oli ta surnud? Olime liiga ükskõiksed, et endalt seda kauemat aega küsida. Teie näete, et üldiselt meil siiski mõnesugune sümpaatia tema wastu oli olnud. Kuid sümpaatiaft ei jatkui, et rahuldada hui, mis inimolewuse wastu olemas. Teisiti nähtawasti on lugu põlgamisega. Schomberg ei wõind Heystist

unustada. See külm ja impofantne teutoon mõistis wihata. See on tihti nürimeelsete omadus.

„Tere õhtust, herrad. On teil kõit mis waja? Mii! Hää! Näete nüüd; mida teile ikka jütlesin? Uhaa! aa! midagi polnud selle taga. Teadsin jeda. Kuid soowiksin teada, mis jellest rootslaseft on jaand?“

Ta rõhutas sõna rootslane, nagu oleks see kelmi tähendand. Ta wihkas üldse kõiki standinaawlasti. Mikspäraft? Jumal ise jeda teab. Sarnast piiratud tüüpi on wõimata mõista. Ta jatkas:

„Sellest on wähemalt wiis kuud, kus ma kedagi pole kohtand, kes oleks jeda näind.“

See ei huwitand meid põrmugi, kordan. Kuid Schomberg ei wõind, loomulik, jellest aru jaada. Ta oli wiimse wõimaluseni tõlp. Igakord, kui kolm inimest tema wõd-rastemajja tulid, kihutas jeda rahutus teada saama, kas mitte üks nendest polnud Heyst.

„Loodan, et ta end ärauputand pole,“ lisas ta koomilise weendumusega juure, mis meid oleks pidand wärahutama panema.

Kuid meil oli sellets kiig pääliskaudne waim, et jelle pieteeetliku lootuse jügawast mõttest aru jaada.

„Miks? kas oli Heyst il teie juures joogiwõlga?“ küsis kord keegi teatud pilkega.

„Joogiwõlga? D, jumaluke, ei!“

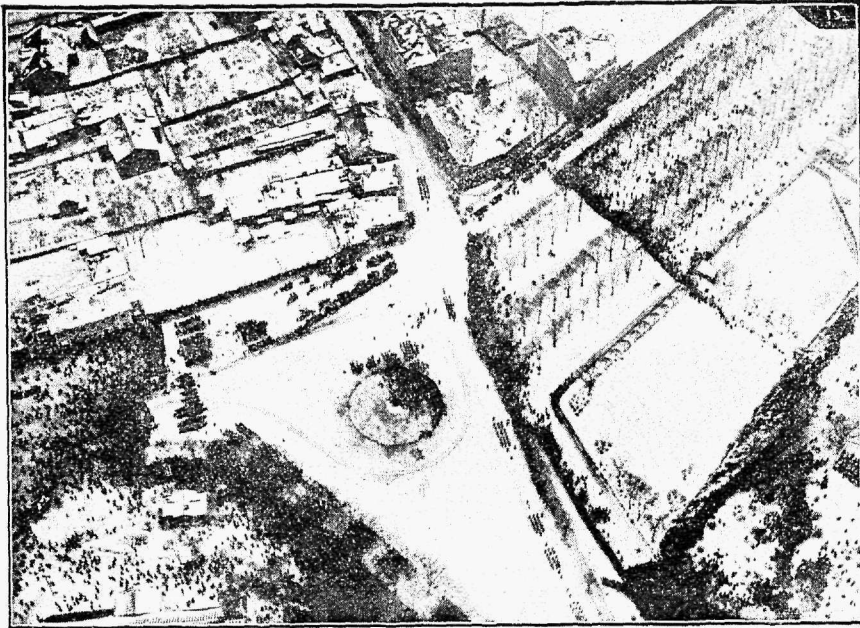
Wõdrastemajapidaja polnud äraõstetaw. Teutoonide temperament on jeda harwa. Kuid ta omandas jünge ilme meile jutustades, et Heyst wõib olla üldse kõigest kolm wiisiti tema ajutusele teind. See oli kuri-tegu, mille eest talle

Schomberg midagi wähemat ei soowind kui pikka piinarikast elu. Hinnake ise jeda muistist Satja proportsiooni mõistet ja ülekohtu armastuswäärist unetamist.

Kord ühel pääleõunafel ajal nähti lõpuks Schombergi alalist wõdraste grupile lähenevat. Ta wõdm oli nähtawasti haripunktis. Ta puhus juure tähtsusega oma laia rinna täis. „Herrad, tean temast uudiseid . . . Kellest uudiseid? . . . Wuidugi rootslase kohta. Ta on weel Samburaanis. Ta pole kunagi Samburaanist lahkuud. Kompaa-nia on arafõitnud, insenerid on arafõitnud, ametnikud on arafõitnud, töölised on arafõitnud, kõit on arafõitnud, kuid tema, tema püsib. Kapten Davidson, tulles läänest, on jeda oma filmaga näind. Maandunnisfilla olla ta midagi walget märgand: siis oli ta selles juunas fõitnud ja wäikeselt laewalt maale astund. Heyst ise, mis ise! Naamat taskus,

Arn. Vichvelin: Portree

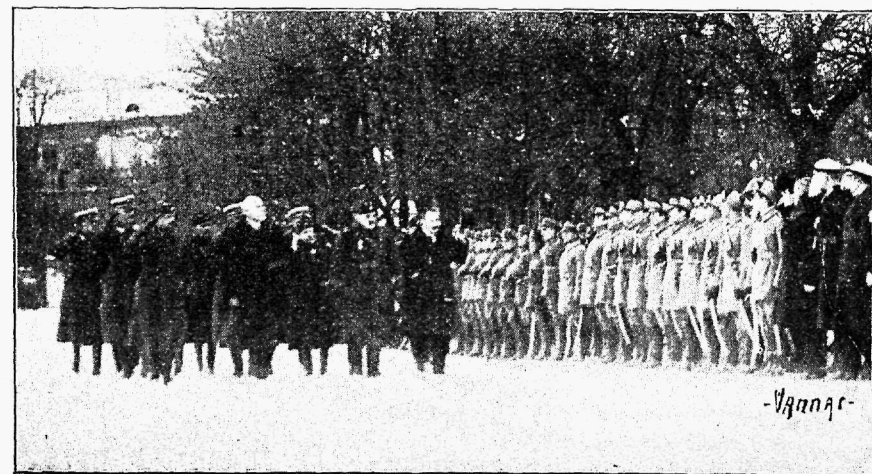
VII vabanduspäeva paraad Tallinnas linnulennult
Väeosad defileerivad riigivanema ja külaliste ees

ifta väga viisakas, oli ta maandumiskohal ümberuitand. „Ma jään paigale“ oli ta kapten Davidsonile seletand. Tahaksin teada, mis ta säält ta jõudawat leiab. Wast aeg ajalt mõne tüki kuuwatatud kala. See tähendab üsna allalangemist inimese kohta, kes minu lauda halvaks pani!”

Ta pilgutab sügawas kahjurõõmus filmi. Kell helises ja meie ees minnes astus ta jõögisaali kui templisse, tõsine, inimkonna häättegija ilmega. Ta auahnus oli seda inimkonda kasuliku hinna eest võtta, ja ta õnn — tema üle seljataga kõneleda. Selleks et rõõmustada, et Heystil midagi puhast süüa polnud, oli tarwis olla sarnane inimene kui tema.

IV.

Mõned meie hulgast, keda asi huvitas, pärijid Davidsonilt ükfitasju. Tõelikult ei teadnud ta kuigi palju. Davidson jutustas meile, et ta Samburaani põhjapoolisel osal oli maandund, et näha, mis jääb dieeti sünnib. See osa saareft paistis talle alguses täiesti mahajäetuna.

VII vabanduspäeva paraad Tallinnas
Riigivanem J. Jaakson Läti vabariigi presidendi ja liiduriigi sõjaväelaste saatel vabanduspäeva paraadi vastu võtmas

Seda oli ta ka arvand. Waststi nägi ta üle lõpaka taimestikku külluse, millise pildi Samburaan filmale pakub, mingi paviljoni lipuvarde tippu, millel lipp puudus. Ta jõitis väikese laheni, mis ametlikult lühikest aega Musta Teemandi nime all oli tuntud ja nägi pikkfilmaft sbekaevanduse kaldal midagi walget, mis ei wõind muu olla kui Heyst. „Arwastin, et ta oma saareft lahkuda tahab; sellepärast läheneſingi. Ta ei annud märki; sellegipärast lasin lootsiku merde. Ma ei näind kufagil ühtki elawat hinge. Ta hoidis käes raamatut. Ta oli täpselt sarnane sellele, kellena teda tundſime . . . väga puhast, walged kingad, korgitammest müts. Ta seletas, et ta olla alati armastand ükfitasju. Utlesin, et see esimene kord oli, kus ma teda midagi selletaolist üttelema olin kuulnud. Ta naeratas wastust andmata. Mida wõidſin weel welda? Ta ei kuulu nende inimeste hulka, kellega julged kõneleda familiäärſelt. Demas on midagi, mis teilt selle tahtmise wõtab.”

„Milline on teie siht? Kas mõtlete igawesti kaevanduste juure jääda,“ küſisin temalt.

VII vabanduspäeva paraad Tallinnas
Kindral-leitnant Laidoner raporteerib Läti vabariigi presidendile vabandussõjas langend sõdurite ühishauale pärja panemise puhul

„Jah, peaaegu,“ ütles ta. „Ma ei wõi järele anda.“

„Kuid see kõik on sama surnud kui Julius Cäsar!“ hüüdisin ma. „Tõepoolest, siin pole midagi mille külge end nii võita maksaks, Heyst.“

„Do! olen asjad lõpetand,“ ütles ta oma harilikul lühikesel jumalaga jättel täht mütsi juure tõstes.

Nii jumalagajäetud läks Davidson oma laevale tagasi. Kaugenedes nägi ta Heysti piki sadamafilda kaldale minemat, siis kõrgesse rohtu astumat, kuhu ta üleni kadus, pääle oma walge mütsi tipu, mis roheline merel kõikumina näis. Siis kadus ka müts, otjekui ära neelatud taimestikku külluseft, mis weel kadendam on kui inimeste wõitlussokeaan, ja walmis on end laotama üle Tropical Belt Coal Co. tähiste üle. (M. Heyst, ida ſherant.)

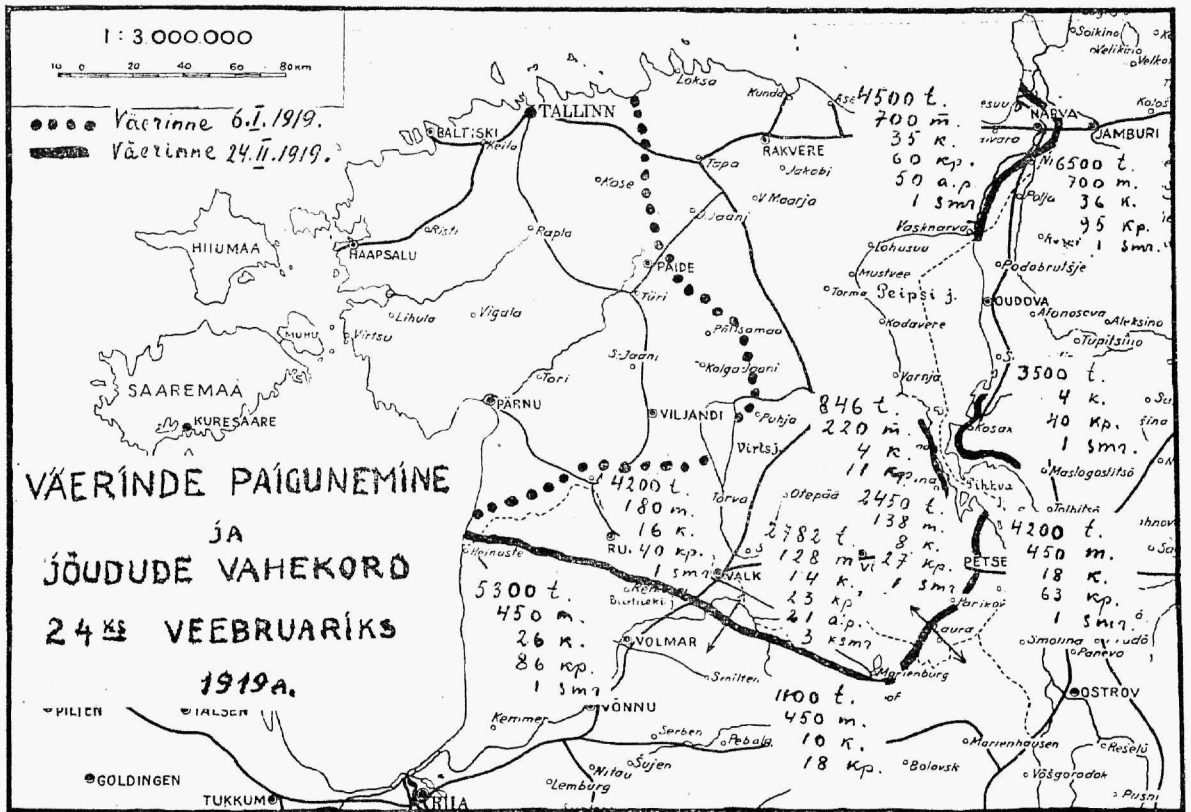
Vabadussõjast

Samm-sammult taganedes ja punastega võideldes võimaldasid meie väikearvilised väed seljataguses rahvaväe organiseerimist toimetada, ning panid 1919. a. jaan. algul venelaste edasilükkumise seisma.

6. jaan. 1919. algasid meie väed vastupäätletungi kodumaa vabastamiseks. Missugune oli meie vägede seisukoht ja koosseis sel momendil, seda näitab juuresolev kaart.

Sisemaa pool paksust joonest asuvad Eesti väed, välispool — Vene omad kaardil tähendatud arvus. Kaardil tarvitatud lühendused: t. — täkk, m. — mõök, k. — kahur, kp. — kuulipilduja, smr. — soomusrong, ksmr. — kitsaropuline soomusrong

Eesti vabriigi esimene iseseisvuse aastapäev oli keset veriseid võitlusi väerindel, vihaselt pääletungiva vaenlase vastu.

VII vabaduspäeva paraad Tallinnas

Üleval: Kindral-major Unt raporteerib hra riigivanemale ja Läti külalistele paraadi vastuvõtmisele saabumist. All: Kaitseliitlased hra riigivanemast ja Läti külalistest mööda marssimas

Davidson, omaft kohaft hää ja lihtne inimene, oli imelikul viisil puudutatud. Peab tähendama, et ta Heyhti dige vähe tundis. Ta oli üks neist, keda kõige enam ta täieline väljenduse ja ülalpidamise viisifus tajataalust wälja wiis. Üsun, Davidson ise polnud ka delikaatfuseta, kuigi tema kombes polnud enesefi mõista sugugi mitte enam raffineeritumad kui meie omad. Meie feltskond koosnes loomulikult ärakulund ja ilmets inimestest; meil olid ka omad printsiibid, ning need olid, julgen jeda velda, sama wäärtuslikud kui teiste omad, kuid raffinementi meil ei olnud. Nii siis, delikaatfufe tõttu muutis Davidson oma laewa juuna. Selleaafemel, et Samburraani lõunapoolfesse oßja minna, sai talle harjumufets sõita mööda põhjapoolfjet randa, umbes miili kaugufel peatuskohaft.

„Niimoodi wõib ta meid näha, kui ta tahab.“

Sattas siis tagamõttega:

„Ütelge, loodan, ega ta mind ometi indiskreedits ei pea?“

Meie rahustafime teda tema ülalpidamise korrekfufje üle. Meri on kõigile lahti.

See kerge kõrwalefõit pitendas umbes künne miili wõrra Davidsoni ringitaolist sõitu, kuid et aßi feitsmeteistkümnne tuhandelisse puutus, siis ei olnud jef fuurt tähtfust.

„Teatafin jellest oma peremehele,“ ütles meile „Sisfie“ aus kapten.

Tema peremees jarnanes wanale tsifitronile. Ta oli wäite ja kängus, mis wõis olla wõdrastaw, jefst hiinlane kaswab harilikult kõrgufe ja laiufe juhtes ühel ajal oma warandufega. Hiina firmat teenida pole sugugi wastumeelne aßi. Kui hiinlane fõrd juba meie ausufest wõidetud on, siis ei tunne tema ufaldus enam piire. Meie ei jaagi midagi halvasti teha. Davidsoni wana taewapõeg kraaffus elawalt.

„Wäga hää, wäga hää, wäga hää! Tefhte nii, nagu see teile meeldib, kapten.“

Saksa vägede tulek Tartu 24. veebruaril 1918

Ning küsimus otustati. Mitte täiesti, aga munnseas. Nag ajalt küsis hiinlane Dawidsonilt:

„Kas wa'ge ifka weel sääil on?“

„Ma ei näe teda kunagi,“ pidi Dawidson oma peremehele ütlemä, kes teda waikides tunnistäs oma iimmarguste prillide tagant, mis luust raamides tema waikese näo kohta kolm korda liiga suured olid. „Ma ei näe teda kunagi.“

Mõnikord ütles ta minule:

„Olen kindel, et ta sääil on. Ta warjab ennast. See on otse pahandaw.“ Dawidsoni pahandas Seysti ülalpidamine wähe.

„Smelik,“ jattas ta. „Rõitidest inimestest, kellega ma kõnelen, ei päri kunagi keegi tema järele, pääle minu hiinlase . . . ja Schombergi,“ kirjutas ta wähe aja pärast juure.

Jalaväelane

Ratsamees

Kaitseliitlaste uus vorm

Tuhat ja tuline! Schomberg küsis kõiki kõigilt, siis oskas ta kogutud informatsioonidele anda kõige sündsaima pöörde, millest ta ettekujutus wõime temale suggereerida wõis.

Wahetewahel lähenes ta; ta piiluwad ja raswa kadund filmad, tema pakkud huuled, isegi ta ishatään habe näisid olewat täidetud tigidusega.

„Dhust, herrad. Kas on teil kõik, mis waja?“ Hää! Kus! Mis ma kuulsin? Et dhunglid ulatawad juba Musta Teemandi laheüttideni? Tõesti! Nüüd on meie spherant muutund kõrbe eremiidiks. Mida wõiks ta sääilt sündawat leida? See hurvitab mind.“

Teineford küsis mõni wõdras loomuliku huwi sunnil:

„Kes ta on? Milline spherant?“

„Do! keegi rootslane.“

Ning ta pani sünge rõhu oma sõnadesse, just nagu oleks tahtnud öelda: „keegi tänawaröwöl.“

„Teda tuntakse siin hästi. Häbi kihutas teda muutma end eremiidiks, nagu tabatud kuradit.“

Paraad Vabaduse platsil 24. veebruaril 1919

Ermiit. See oli wiimane neist enam-wähem waimukaist hiiudnimedest, millega õnnestati Seysti tema asjatul palwerändamisel selles palawwöö osas, kus Schombergi lahane haukumine kõrwu haawas.

Naga kahtlemata ei olnud Seyst oma temperamendi poolest ermiit. Omataoliste nägemine ei manand temas ainustki ülesaaamata koleduft esile, sest ühel ehk teisel põhjusel juhtus, et ta teatud ajaks omaft üksindusest loobus. Wast tahtis ta ainult näha, kas Desmanite juures temale kirjased leidus. Ma ei tea. Keegi ei teadnud seda. Ent tema jälleilmumine tõendab, et ta ilmaft lahuseolet polnud täielik. Ning kõik ebatäiuslik on rahutuse allikas. Nagel Seyst ei oleks pidand muretsema oma kirjade pärast, ka mitte muu üle, mis teda Samburanist oleks sundind lahkuma, pääle pooleteiseaastase paigaloleku. Naga mis teha; tal polnud eremiidi omadusi. See oligi tema tagasituleku nähtaw põhjus.

Kuidas see ka nüüd oli, Seyst ilmus järsku jälle ilma ette. Lai rind, paljas päälaki, pitad wurrud, wiisakad kombed ja kõik muu, päris Seyst, lohus ja hääsüdamlikes filmis weel Morrissoni surma wari nähtawal. Muudugi oli ta saarelt lahkuda saand Dawidsoni abil. Polnud muud wõimalust sääilt pääsmiseks, kui mõne pärismaalase laewa juhuskilt möödasõit, kaunis ebakindel ja petlik wäljawaade!

(Jargneb)

E. V. Taagepera tiisikushaigete sanatoorium

Sanatooriumi hoone

Taagepera tiisikushaigete sanatoorium asub Valga maakonnas, Taagepera vallas, Taagepera mõisa endises herrastemajas, 45 klm. Puka jaamast ja 25 klm. Halliste jaamast. Vabadussõja ajal oli hoone sõjämõllu all kannatada saand, mille tõttu suurem sise-remont ette võtta tuli. Avatud sai sanatoorium 15. jaanuaril 1923. a. 37 voodiga. Ühe aasta jooksul on võimalik olnud voodite arvu 70 pääle tõsta. 1925. a. on kavatsus endine mõisa ait paviljooniks ümber ehitada, kuhu umbes 20 uut haiget paigutada võiks.

Sanatooriumi juhataja Dr. Hold

Taagepera loss on uus kahekordne ehitus, lõpulikult valmis ehitatud 1910. a. Majas on keskküte, veevõrk, kanalisatsioon ja elektrivalgustus. Esimesel ja teisel korral on 42 eluruumi, keldrikorral 21 ruumi, pääle selle koridorid, trepid ja kõrvalised ruumid. Sanatooriumi esimesel korral asub söögi-saal 65 inimese jaoks, suur lugemistuba, Röntgeni kabinett, kõrgustiku päikesega ravitsemise ruum, ülem-

arsti ja ordinaatori kabinetid, vannituba, 8 haigete tuba ja köök. Vestibüülist viib lai tamme-puust trepp teisele korrale, kus üks vannituba ja 13 haigete tuba, keldri-korral asuvad teenijate toad, laboratoorium, desinfectsiooni kamber, keskkütte ruum ja laod. Päähoone külge on ehitatud suur kahekordne lamamise-rõdu 65 haige jaoks, kus haiged talvel kui suvel värskes õhus käes 5—6½ tundi päevas, vaheaegadega lamavad.

Haigete meelelahutuseks on sanatooriumil 600-kõiteline raamatukogu, ajalehed ja ajakirjad, klaver, gramofon, daam, male ja krocketti mängud; kaks korda kuus korraldatakse kinoetendusi.

Sanatooriumi piirab põhja ja põhjahoone poolt suur park haruldaste puude ja põõsastega. Pargi taga asub suur kuuse- ja männimets, kus haiged selleks arsti poolt määratud ajal jalutavad. Lõunapoolsel küljel asub viljapuu- ja juurviljaaed.

Sanatooriumil on oma kariloomad, kes piimaga sanatooriumi varustavad. Augusti kuul 1. a. avati meierei. Meierei rentnik on kohustatud sanatooriumile turuhindadega võid andma. Pääle päähoone on sanatooriumil oma elektrijaam, uus, läind aastal ehitatud pesuköök, jahu- ja saeveskid. (Järg lk. 51)

Lugemissaal

riumile turuhindadega võid andma. Pääle päähoone on sanatooriumil oma elektrijaam, uus, läind aastal ehitatud pesuköök, jahu- ja saeveskid. (Järg lk. 51)

Tiisikushaiged verandal

SAATUSLIK VALGE

J. Londoni novell

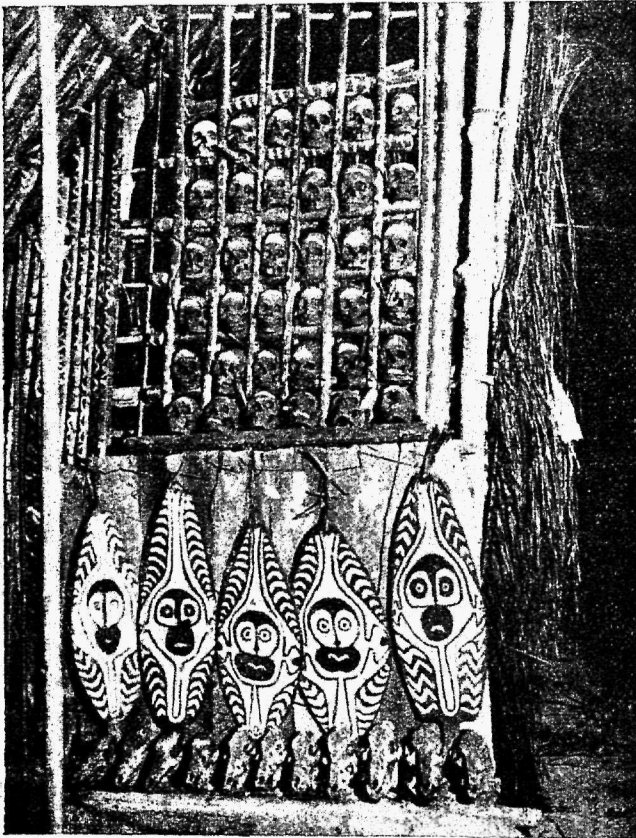
Mustanahaline ei tunne kunagi valget ega valge mustanahalist, kuni mustanahaline jääb mustanahaliseks ja valge — valgeks.

Need on kapten Woodwardue sõnad. Meie istusime Charlie Robertsi restoraani üldsaalis ja jõime bokaalidest „Abu-Hamid'i" — jook, mille valmistand meie kaasistuja restoraani peremees Charlie Roberts. Ta oli selle joogi valmistamisviisi saand Stevensi enese käest, kes oma leidu-

pool eriti filma hakkas, mis oli metslase noole jälg ja läbi kaela tungides, oli paremale poole kaela samasuguse märgi jätnud. Kapteni enese seletuse järele olnud tal tolfkorral niijuur rutt, et jooksupääl kiskund ise kaelast läbiläind noole välja, mis teda mustanahaliste eest libudes suuresti takistand. Müüd juhatab seesama kapten suurt aurikut „Sawaii", millega weab läänest mustanahalisi tööorje satja istandustele Samoasle.

„Pool õnnetusi oleneb valgete endi rumalusest," ütles Roberts, katkestades niijuures oma jutulõnga märjusest kurkukallamisega ja sõimates seejuures oma harilikku kombe järele samoalast-telnerit. „Kui valge raafutene piüaks mustanahalise mõttekäigust aru saada, enamik kofkupõrkeid valgete ja mustanahaliste vahel kaots wiht täiesti."

„Mina olen ainult üffituid valgeid trehwand, kes tõendafid, et nad neegrite ijeloomu põhjalikult tunnewad," waidles kapten Woodwardue talle wastu, „ja olen alati tähele pannud, et pääasjalikult just niisugused teadmamehed efimestena said „kai-kai" ojaliseks s. o. neid sõõdi nahka. Waadate misjonääre Uus-Guineas ja Uus-Hebriidi Saares-tikul, waadate ufukannatajate Erromangu saart ja palju teisi. Teie kõik wiht teate wõi olete kuulnud austria ekspeditioonist, keda Guadalkanara metfades, Saalomoni Saartel, wiimse meheni tüffidets lõigati. Wõi wõtame näiteks kaupmehigi, kes kiitlefid mustade tundmises ja keda ei sõandawat ükski neeger puutada, aga sellele waatamata ehivad veel tänapäewgi nende irewili hammastega pääluud metslaste pillirooft üttide efskülge. Siin elas ennemalt üks wana-meess, Johnny Simons. Terwelt katstümmeind kuus aastat oli ta elutsend Melaneeesia kõige metsfikumates foppides. See mees oli alati suureline ja kiinnitas ijege wandega, et tunneb neegreid ja nende ijeloomu kui oma wiit sõrme, mis-tõttu nad talle kunagi midagi ei tegewat, — ja mis juh-tus? waewalt oli ta Marowo laguunist Uus-Georgia poole välja sõitnud, raiuti tal pää otjast; selle teoga saand toime üks must Mary (naine) ja wana ühejalaga neeger, kes oma teije jala oli jätnud haikala lõugade wahele, kui neeger oli süüwind wee alla dünamiidiga tapetud kala otjima. Eht mä-letate ka Billy Wattes'i, kes oli laialt kuulus neegrite wih-kaja ja tapja, mees, kes wanakurabil eneselgi oleks hirmu pärast karwad püsti ajand. Mäletan, kui kord seifin Uus-Zelandis Little'i neeme juures, warastafid neegrid temalt poole kasti müügiks määratud tubakat — see wõis maksta kõigest kolm ja pool dollarit. Saadud kahju hääkstegemi-feks ja kelmustiiki eest karistufeks lasi ta kuus neegrit maha, lõhtus kõik nende paadid, süütas kaks küla põlema ja möl-las kui meeletu jaatan. Juft neli aastat hiljem sama Little'i neeme pääl tungifid üksmeelhest ta kallale wiiskümmeind Wuku mustanahalist, kelledega ta sinna sõitnud kalu püüdma. Wiite minuti jooksul oli ta kõik nad maha nottind pääle kolme, kellel õnneks läts paati karata ja põgeneba. Ei, parem ärge kõnelge neegrite tundmifest! Walge inimese ülesanne seifab ikka selles, et külwata maailmasse kultuuri, ja sel ülesandel on juba iseenesestki suur tähtsus. Kus siin weel aega üle jääb neegreid tundma õppida!"

Ühe paapna pääliku auvarandus —

36 ärasõõdud inimese pääd. Mida rohkem elueas inimesi tape-tud, seda rohkem tagailmas orje

sega oli seeaeg laialt kuulus, mil ta janu käes kannatades Kitcheneri ekspeditiooniga Niiluse pääl reisfis. See on sama Stevens, kes kirjutas teose „Kitcheneriga kuni Chartumini" ja furi Ladysmithi piiramisel.

Kapten Woodwardue oli lühike, laiadõlgadega wanal-dane herra, üleni tõmmukats kõrbend ihunahaga neljakümne-aastase wiibimise kestes kõrwetawa troopifapäitese all, lee-gitsemate, hartwa seeugufeid leiduwate elawate, mustade fil-madega. Ta ütles ülaltoodud sõnad farnaje tooniga, kellel juba palju elutogemusi oma rännakutelt. Armide rohtus ta paljal päälal kõneles ilma sõnadetagi selget keelt, et mees oli kaunis põhjalikult tuttaw mustanahaliste sõjafirwestega. Kaelgi oli tal täkitud haawaarmidega, milledest üks pahemal

„Teil on täitsa õigus,“ ütles Roberts. „Minu arvamise järgi pole vähematki vajadust neid tunda. Asi on päris lihtne seletada: mida enam walged oma rumalust üles näitavad, seda hõlpsamini pääsevad nad igal pool võidule.“

„Sa topivad seda wa jumalakartust neegrite südametesse,“ lihas kapten Woodwardue. „Wõib olla, et teil õigus on, Roberts. Wõib olla, et just walge inimese rumalus findlustabki talle igal pool edu, ja ta andekohus neegrit tundma õppida on ka wist üks külg sellest rumalusest. Aga ilmtingimata üks on kindel: walge peab neegrite üle walitsema, ükskõik kas ta tunneb neid wõi mitte. See on paratamatu vajadus. Mii on saatus ise määrand.“

„Muidugi, walge on paratamatu, tema määrab mustanahalisele ta saatuse,“ wõttis Roberts jutulõnga oma kätte. „Tehke proowi: ütlege walgele, et kufagil laguunis, mis kühiseb kümnesttuhandest jõgast inimsööjast, leidub pärleid, ja filmapilk purjetab ta sinna wäikesel wiitonnilisel tegul, kaafas poolkõrnat kanaffe-pärliotüüaid*) ja plekißt kellaots, mis kronomeetri aset täidab. Sofistage talle kõrwa, et Bõhja-Nabal leidub kulda, ja sama walgenahaline olewus asub teele, warustades kirka ja labidaga, tükitese suitsulihaga ja kõige uuema patenteeritud riistapuuga kulla uhtumiseks, ja see walgenahaline olewus mitte ainult ei asu teele, waid, maksu mis maksab, jõuab ka kohale. Rääkige talle auks pähe, et põrgu tuliste seinete taga lasuwad briljandikuhjad, ja herra Walge Snimene wallutab need seinad tormijooßjuga, kuna wana Saatanale enesele pistab kirka ja labida pihku ja paneb temagi tööle. Niisugune tähendab olla rumal ja wõitmatu walge inimene!“

„Huwitaw oleks teada, mida sarnasest wõitmatusest mustanahaline arwab?“ küüsi mina.

Kapten Woodwardue hakkas naerma. Ta filmist oli näha, et tal midagi meele tuli.

„Mul oleks ka huwitaw teada, mida mõtleksid ja, wõib olla, praegugi mõtlewad ühest wõitmatust walgest mehest Malu mustanahalised, kelle poole me ford „Herzogine“ l“ külasõõgu tegime,“ ütles kapten.

Roberts täitis uuesti kolm klaasi „Abu-Hamidiga“.

*) Kanaff — Poliineesia pärismaalane.

Tõlk. täh

Sanatooriumi võetakse ainult tiisikushaigeid vastu. Et sanatooriumi ravitsemisele pääseda, tuleb haigel asutuse ülemarstile 20 margalise tempelmargiga varustatud kirjalik sooviavaldus ühes arsti tunnistusega saata, mille järele haiguse iseloomu ja üldise tervisliku seisukorra kohta selgusele jõuda võiks ja mis mitte rohkem kui kuu aega tagasi, enne sooviavalduse saatmist, arsti poolt väljaantud oleks. Sooviavalduses peab äratähendatud olema missugust tuba (üksikut ehk teistega koos) haige soovib, missuguse raudteejaama kaudu sõidab ja kuhu vastus adresseerida tuleb.

Päevamaks on: erilises toas 325 mk. 24 tunni eest, 2 ja 3 voodiga toas 275 mk., 4 ja rohkem voodiga toas 250 mk. Selle maksu juure on arvatud ka rohud, kiirtega ravitsemine, Röntgeni kiirtega läbivaatamine, pesu pesemine jne.

Sanatooriumi-tulemisega kohustab haige end asutuse kodukorrast kinni pidama ning arsti määrusi täpselt täitma.

Sanatooriumi ülemarstiks on Dr. H. Hold, kelle juhatuse all haigete ravitsemise alal töötavad ordinaator Dr. A. Wessar, kaks halastajat õde ja Röntgeni laborant. Sanatooriumi

Paapua naine saviriistu valmistamas

Savi valmistatakse köiesarnaseks ja asetatakse rõngastena päalistikku

„Sellest on aastat kakskümmend tagasi,“ algas kapten Woodwardue. „Mees, kellest tahan jutustada, kufuti Sartorph. Ta oli kõige rumalam inimene, keda kunagi oma elus olen näind, aga paratamatu oli ta, nagu igaihe surm. Ta mõistis hästi ainult ühtainukest asja, nimelt — ta ostas hästi lasta. Mäletan endi esimesel kohtamisel, mis oli just siinamas, Apias, kakskümmend aastat tagasi. See oli veel enne teid, Roberts. Siis ma elasin hollandlase Henri hotellis, samal kohal, kus praegu turuplats. Kas olete kunagi temast kuulnud? Ta tegi suurt äri kontrabandi teel mäsju-meestele sõjariistade muretsemisega, siis müüs oma hotelli maha, ja just kuus nädalat hiljem tapeti ta Sydneys kõrtsikafelusel.“

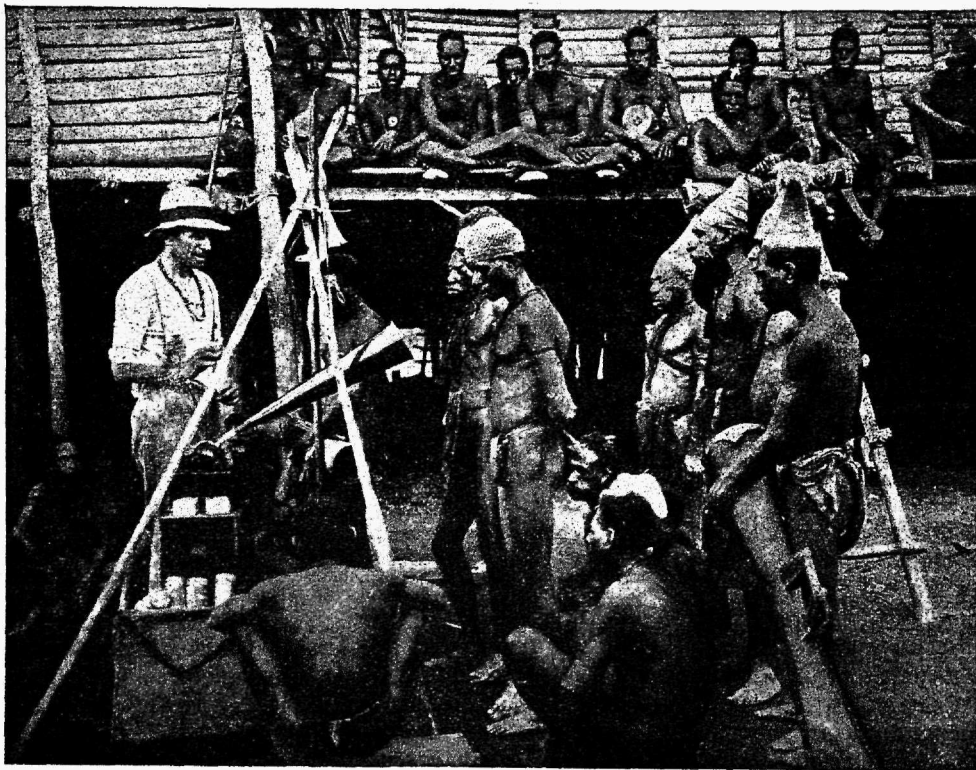
„Aga lähme Sartorphi juure tagasi. Kord õhtul, olin jaand waewalt pikali wifand, wõid due pääl tats kasji oma kontserdi lahti. Arusaadam, kofisin kofe fängist wälja ja läksin kannutäie weega afna juure. Just samal filmapilgul kuulsin naabertoa afna awatawat, kõlas tats püssipauku ja

asutamisest kuni 15. märtsini 1925. a. on sanatooriumis ravitsemisel viibind 376 haiget. Nendest on umbes 3/4 niivõrd paranend, et nemad pääle sanatooriumist lahkumise jälle oma igapäevase tööle asuda võisid.

Foto Peerna-Selleke

Näha ministrit! Sanatooriumi välisõõlised Taageperast läbisõitva töö- ja hoolekande ministri autot peatamas risti teele tõmmatud heinakoomaga

Vana ja uus mustade külas

Aramialased, kes on paapuadest kõige musikaalsemad, kuulavad esimest korda gramofonis endi rahvalaule oma emakeeles

afen pandi jälle kinni. Raske on sõnadel seda kiirust kirjel-
dada, kuidas see kõik sündis. Mitte üle kümne sekundi. Mu
tundmatu naaber ei võtnud isegi waevaks waadata oma
laskmisel järelduft. Ta tardis jeda, jatre uru? readis.
Endastki mõista, kontsert lõppis kohe, ja teisel hommikul leiti
mõlemaid õbrahu-rikkujaid õue päält sirevili. Mind pani
see lugu siis hullupööra imestama. Ja praegugi veel pais-
tab see nagu imetegu. Esialt, walguft, sedagi waewalt-
waewalt, oli ainult taewatähtede helgist, ta lasi ilma wähe-
maagi nähtawa sihtkohata, ja nii ruttu, et mõlemad paugud
kõlasid teineteise õfjas ja lõpuks, ilma waatamatagi ta
teadis, et trehwas märki.

„Kats päewa hiljem tuli ta meie laewale ja tahtis
minuga kofku saada. Ma olin seeaeg juure sajawitiekümne-
tonnilise weopurjeka „Herzogine“ pääl tüürimeheks. Lubage
fiin weel juure lisada, et tormawedu neil aegadel oli päris
eht wedu. Siis polnud ühtki walitfufe inspektori, teiselt-
poolt jälle — polnud meile mingit kaitset. See oli iaas
suhtes raske teenistus, aga teha polnud midagi, me muudku
wedafime neegreid kõigilt lõunamerede saartelt, kust nad
meid polnud weel minema kihutand. Hääkene küll, Sar-
torph ilmus meie juure laewalaele — John Sartorph, nagu
ta end ise nimetas. Ta oli lüheldane mees, kõik oli tas
wärwitu, alates nahawärwiga, juustega, lõppedes filmadega.
Ta wälimuses polnud õieti midagi tähelepanuwäärilist. Ja
mis ta hingeolusse puutus, oli seegi sama kahwatu, nagu
kogu ta olemus. Ta pakkus ennast laewa pääle teenistusse
— ükskõik kelleks, kas kajutideforistajaks, kofaks, mõneks abi-
liseks või lihtfaks madruks. Ta tõendas ta päris puh-
tast südameft, et ta ei tundwat ühtki ülalnimetatud ametiteft,
aga hää meelega oleks midagi õppind. Mulle teda, õigust
õelda, poleks sugugi tarwis läind, aga ta laskeõfikus jättis
minusse sügawa mulje, mispärast võtfin ta siis lihtfaks
madruks palgaga kolm naela kuus. Tal oli tuline tung
midagi õppida, jeda ei wõi ma kuidagi salata, aga tema

pää ei võtnud vähematti asja
waftu. Kompassiga talitas ta
nii, nagu mina hakkats praegu
Robertfi napse walmistama. Ja
ta katfjed tüüri juures olla olidki
mu efimeste halli juurfefarwade
põhjusteks. Mitte kordagi ei sõan-
dand ma teda tüüriratta juure
ufalbada, kui lained tiikkfifid weidi
kõrgemaks paisuma. Samuti
jäi purjedega talitamine talle
kõige suuremaks ja lahendamatuks
faladuseks. Ta ei teadnud kunagi,
mis wähe on laskenõõri ja tõs-
teploki wahel, — ta lihtfakt ei
teadnud. Gespuri ja kõrwalpuri
efimesel mastil oli talle täitfa üks
ja sama. Käfjed tal pääpurje kofku
panna, ei jõua weel ümbergi waa-
data, kui ta juba tagumifelt mas-
tist põitpuu alla lafeb. Mitte
ujuda õfates kuffus ta kolmele
korrale üle parda. Jga äpardufe
juures oli ta alati lõbus ja rõõ-
mus, kunagi ei pöbend merehai-
guft ja oli nii tragi, et luft näha.
Aga iseloomult oli ta täitfa kin-
nine, mitte ainuteft sõnagi ei kõ-
nelend ta enesest. Tema elulugu,
niipalju kui meie jeda teadfime,
alga selleft päewast, mil ta

„Herzogine“ pääle tuli. Kus ta nii õfawasti lastma õp-
pind, jeda teadfid wift ainult tähed taewas. Ta oli han-
tee¹⁾, mida keelemurrakust oli märgata, ja see on kõik, mis
meil temast teada on.

„Aga hääkene küll, läheme nüüd oma jutu pääainele
ligemale. Uus-Hebriidi Saartel meil ei wedand sugugi, —
wiie nädala jooksul saime pääle laadida kõigest-kõiki neli-

Paapua potivalmistaja töö

Vorstirõngaste taoliselt kokkupandud poti viimistlemine

teistkümmend inimest, — ja õfustafime siis kasutada lõuna-
ida pärituult ja purjetada Saalomoni Saartele. Seeaeg,
nagu praegugi, oli Malaita fõodne kofst laadimiseks, ja meie
lõkfime saare põhja-lääne nurgas afuwasse Malufse.“

(Järgneb)

¹⁾ Ameerika Ühisriikide koda nit.

Tõit. täh.

„Põltsamaa lossi arhitektuuri“ puhul

Kiri toimetusele

Herra Gustav Saar on Akadeemilisel Kirjanduse Ühingu Kunsti-toimkonna koosolekul esinend ettekandega Põltsamaa lossi arhitektuuri üle, mis ilmus 1925. a. „Odamehes“ nr 1.

Vanemaid ajalooallikaid kasutades jääb herra Saar enam-vähem tasakaalu andmetega, aga niipea, kui püüab omalt poolt midagi lisanduseks tuua, libiseb tõelisusest kõrvale ja toimetab nägilikult meelega ebatõe esitamisega.

Tema väide, et lossi raamatukogu ja pildid olnud enamikus pornograafilise ja elumõnususi käsitava sisuga, pole sugugi nii ja on ümberlükatav saadaval oleva inventaarinimestikuga ja samuti säilind asitõendustega.

Põltsamaa lossi raamatukogu ei sisaldand ainumastki pornograafilise sisuga raamatut, vaid koosnes entsüklopeediast, teaduslikuist ja ilukirjanduslikuist töist, näaasjalikult saksa ja vene keeles, kuid esitas ka prantsuse, inglise, itaalia ja mõne muu keelset literatuuri.

Suuremad seinamaalid kujutasid maastikke lossi lähemast ümbrusest, muud õli-pildid ja joonistused — portreid, hobuste- ja koertepilte, sõja-, jahi- ja spordistseene.

Ainult ühes kõrvalises ruumis, eemal raamatukogust, leidis alatasa lukuspeetav kastike, mis sisaldas eraldatud pilte ja illustreeritud raamatuid, mida võiks pornograafilisteks pidada.

Aga herra Saar kõneleb ju lossi arhitektuuri ja siin võivad küsimusele tulla ainult siseruume dekoreerivad seinamaalid, ja kordan veel, et nende hulgas ei leidu ühtki kõlvatuma sisuga pilti.

Ilmasõja punkemisega asetati lossi sõjavägi. Kuni mõisa „ülevõtmiseni“ enamlastest detsembris 1917, oli kõik veel päris korras.

Arreteerimise kartusel põgenesin mõisast ja sain ainult mõned tähtsaimad dokumendid päästa. Jaanuaris 1918 võeti mind Tartus kinni ja, vabanesin alles saksa okupatsioonivägede tulekul.

Põltsamaale tagasi tulles leidsin lossi kirjeldamatu rüvetatud seisukorras, haruldased kastid ja laekad lahtimurtud ja tühjaks riisunud, kohale jäetud mööbel ja muud asjad kas täitsa lõhutud või rikutud, raamatud, pildid ja paberid enamalt jaolt laiali kantud, ja mis veel leidus, oli segamini puistatud, lõhki rebitud ja üle sõtkutud.

Endastmõistetavalt olid ka ülalmainitud peidetud sisuga kastid lahti murtud ja nende sisu röövitud.

Kõik, mis oli veel säilind, lasin kokku korjata, korraldada ja uue nimastiku teha.

Detsembris 1918 asus lossi eesti väeosa. 25-dal detsembril 1918 pidin mõneks ajaks mõisast loobuma ja jätsin ülevaatusse oma abilise hoole. 13-dal jaanuaril 1919 tulin tagasi ja 15-dal jaanuaril lahkus sõjavägi Põltsamaalt.

Kogusin veel kord riismed kokku, säädsin korda ja tegin jälle järlejäänd asjadest nimestiku.

Kord tuli salkkond kooliõpilasi lossiruumidesse, olid väga ebakorrekte ülalpidamisega ja kui loobusid, kadus ka mõningaid pilte. Peaks herra Saar tooma oma informatsioonid ülemaal tähendatud „võõrandajatest“, oleksin talle tänulik, kui ta mind nendega ligemalt tutvustaks.

Juba märtsis 1920 algas mõisa riigistamine ja sama aasta juunis võõrandati losski. Võõrandamisele mittekuuluvad asjad, siinhul-

gas raamatukogu restid ja säilind pildid, milledest enamik tublisti rikutud, viisin ära veel enne mõisa võõrandamise. Pean siiski nimetama, et ühelt poolt tehti katset ka järelejäänd raamatuid võõrandada. Minu äraoleku ajal ilmund keegi noorherra ja paberi ettenäitamisel tõendand, et teda olevat volitatud raamatukogu „ülevõtmiseks“. Talle lubatud sissepääs, ja kui ma tagasi tulin, teatati, et ta olevat kooliõpilaste kaasabil raamatuid sissepakkind. Et mulle siiski vajaduslik näis, ei teind enneaegseid takistusi, kuni ta minu juure ilmus raamatute äravedamist korraldama. Tema dokumendist paistis, et ta oli küll volitatud raamatuid vastuvõtma, kuid mitte võõrandama, keeldusin mina neid väljaandmast ja kohalekutsutud miilitsaülem otsustas küsimuse minu kasuks. Kui kellelki tema terve maaomandus ilma tasuta võõrandatakse ja tal ka muud mingisugust varandust pole, ei ole tema ka võimalik saada väljaminekuid üüriks

suurte ruumide jaoks arkiivide ja raamatukogude mahutamiseks, ta peab otsustama järelejäänd asju ära müüa ja algab vähem väärtslikuga.

Herra Saar näib mulle pahaks panevat, et ma mitmete aastate vanu majapidamiseraamatuid olen müünd ega peamees, et kui poodide pakkimispaberi hulgas ka mõni arkiivi dokument leidus, võis see ka kirjeldatud moel sinna sattuda.

Tõenduseks, kui hoolikalt olen igat säilind paberit kokku korjand, olgu see, et olen 4 kastitait neid välja sorteerind, ja nähku herra Saar, et tähelepanu alla olen võtnud ka tühisemadki leiduvad asjad, ja et tema poolt võõriti esitatud major von Lauwi „õuemaalri“ nimesid õiendanda, toon siin kontrahi teksti avalikkuse ette:

„Tänasel kuupäeval on järgnev kontrahit sõlmitud herra major von Lauwi ja herra maaler Barisieni vahel. Herra Barisien kohustub maalima kuus prospekti Põltsamaa lossi ümbrusest, nimelt, kaks suurt ja neli väiksemat, mida väikesesse saali peab üles pandama.

Kuue prospekti eest maksab herra major kolmsada viiskümmend rubla hõbedas. Pääle selle kohustub herra Barisien maalima seitse portreed keiserlikust suguvõsast Paul Petroovitshile. Need on: Peeter I, Katariina I, Peeter II, Anna Ivaanovna, Eliisabet Petrovna, Peeter III, Katariina Alekseejevna portreed. Iga portree eest, mis peab olema maalitud põlvini, maksab herra major kolmkümmend rubla hõbedas. Nendele portreedele annab herra Barisien omalt poolt lõuendi, aga prospektidele saab tarvilise lõuendi herra majorilt. Pääle selle kuulub herra Barisienile ja ta perekonnale kaks tuba, samuti põletuspuid ahjukütteks ja köögitarvituseks, prii söögi ühele hobusele, see kõik herra majori nõusolekul.

Igaks juhtumuseks on sellest kontrahist kaks eksemplaari valmistatud ja mõlemale neist oma käega allakirjutatud. See on tehtud Põltsamaa lossis 21. mail 1772. Friedrich Hartmann Barisien.“

Samuti stukatuurmeistri j.t. kontrahid on alale jäänd, kuid aitab sellestki — sest ma ei tea, kas „Odamehe“ lugejail on huvi sarnase vanavara vastu.

Tartu, 5. III. 1925

Karl Wilde
Põltsamaa lossi ja selle varanduste täisvoliline valitseja.

Tarvilik raamat kooli- ja rahvaraamatukogudele on koguteos

„Virumaa“

408 lehekülge, 138 pildiga ja Virumaa kaardiga

Toimetand E. Rosenberg.

Hind 400 marka. Saada igast korralikust raamatukauplusest. Pääladu Viru Maakonnavalitsuses.

Vastuseks hra Karl Wildele

Minu märkusest, artiklis „Põltsamaa lossi arhitektuur“ „Odamees“ Nr. 1/1925, et lossi raamatukogu on sisaldand pornograafilist kirjandust ning pilte ja arkiivi müügist pakkimispaberiks kauplustele, on ennast tunnud puudutatud Vana-Põltsamaa mõisa endine hopman hra Karl Wilde.

Ei leia kohase hra Wildega siin polemiseerida, vaid vastan asjalikult:

1) Hra Wilde kirjutab, et lossi raamatukogu ruumis pole leitud ühtki pornograafilist raamatut ega pilti, vaid need olnud ühes

teises toas kastis. Mida tähendab vaid see, kas mitte mu ütelust? Edasi tähendab hra Wilde, et kõik need raamatud ja pildid on ära varastatud, kuid ta lohutuseks olgu kindlail andmeil tõestatud, et hra Wildel neidsamu XVIII aastasajast põlvenevaid pornograafilisi raamatuid on jätkund Tartus müügiks.

2) Arkiivist. Hra Wilde eitab igasugust arkiivi müümist; tema olevat vaid müünd kauplustele majapidamisraamatuid paljudest aastatest, ja kui muud dokumendid on sattund „kauplustesse“ (hra Wilde asetab selle sõna hanejalgadesse, kuigi siin tegemist Põltsamaa soliidimate äridega ega mingisuguste kauplustega jutumärkides), siis võisid need sinna juhtuda „teisel teel“ – ergo-alkäe. Milline kahtlustus ja kõikmõistmine! Nagu poleks paar aastasada kava-kindlalt peetud majapidamisraamatud sama ehk enamväärtuslikud, kui ehitusmeistri selli mõni kaubaleping, millise hra Wilde „välja sorteerind“, seega ei kahtle ta nende väärtuses

Et nende müüdüd majapidamisraamatute hulgas küllalt on leidund muid dokumente, selleks lubatagu mainida nendest mõningaid päälkirju (millised dokumendid on säilind heeringate pakkimisest), nii: 1) „Königliches Preussisches Rang-Reglement“ aastast 1705. 2) Kuningas Friedrich Wilhelmilt välja antud „Königliches Preussisches Privilegium auf 12 Jahr for die nach Russland handelnde Companie, sub Dato Berlin den 21 Sept. 1725; 3) Keiser Peeter II venekeelne käsukiri, aastast 1727, 4) Slaavikeelne dokument aastast 1723. j. t. Kõik need dokumendid on enamikus originaalid.

Pääle mainitute on minu teate põhjal, Riigi Keskarkiiv veel samal talvel päästnud hra Wilde poolt 1920 a. novembris müüdüd

arkiivist 16 puuda materjaale. Sääb võib hra Wilde, kui tal huvi ja tahtmist, näha milline osa majapidamisraamatuid ja milline ajaloolisist dokumentidest Milliseks võib siis nüüd hra Wilde nimetada oma teguviisi, kas mitte asjatundmatuks? Ruumipuudusega vabandada oleks asjata, sest arkiivi säilitamiseks poleks omanikul olnud tarvis ruume üürida, ega poleks tarvis ka „täievolilise“ Tartus omandatud mitmest majast ühtki nurka, vaid selleks on Keskarkiiv.

3) Minu informatsiooni allikatest. Hra Wilde küsib, kas mu informatsioon vast pole pärit mingisugusest õpilaste, raamatuvare, ekskursioonist. a) Milline see ekskursioon on olnud ei huvita mind, b) pole mul sarnasega mingisuguseid suhteid, c) minu teated raamatu- ja pildikogude kohta on vaid ammutatud küllalt kompetentseilt, austus- ja usaldusvääriliselt isikuilt, kellele lossivaht seda kõike on võimaldand näha oma silmaga juba enne igasuguseid „okupatsioone“.

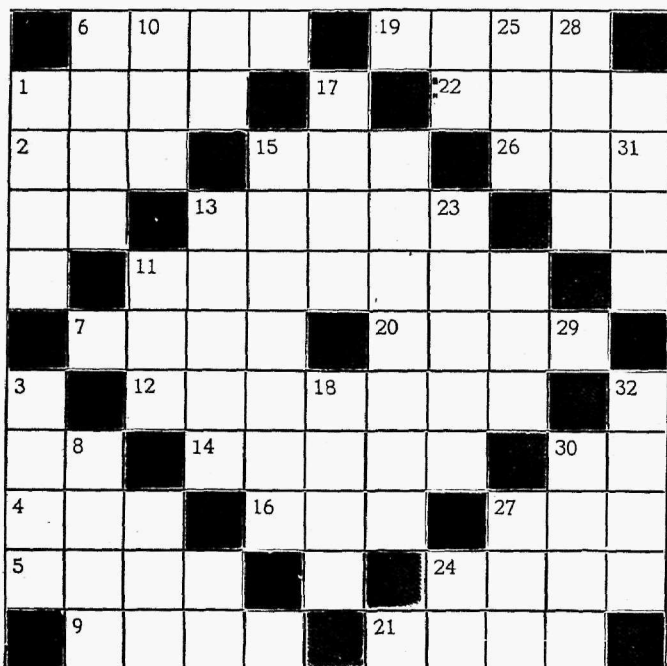
4) Hoovimaalrist. Hra Wilde pole sugugi kõigutand fakti, et hoovimaaler Welte juhatusel on saavutatud lossi siseruumide ehitus ja kaunistus, ta on vaid täiendand, et pääle Welte on ka veel olnud ametis teine kunstnik, nimelt F. H. Barisien, „tükitöölise“.

5) Lõpuks üks küsimus: Milleks hoiab hra Wilde needki nelid täiesti „väljasorteeritud“ kastitait dokumente oma juures kusagil põõningul või keldris, kui nende õigeks kohaks Riigi Keskarkiiv? Kauplused nende eest 200 marka puudast enam ei maksa, sest pakkimiseks need paberid hästi ei kõlba oma pudeduse ja tolmü pärast.

Tartu, 12. III. 20

G. Saar

Ristsõna-ülesanne nr. 1

Et „Odamehe“ eelmises numbris ristsõna-ülesandes eksitus on juhtund, nimelt: ei kuulu „20. Jõgi Kesk-Euroopas“ ülevallt alla, vaid pahemalt paremale. Salletõttu oli igas saadetud lahenduses paratamatu ülaltähendatud eksitusest tingitud tühi ruut. Sellepärast toome selle ülesande parandatult uuesti ja tema lahendajate vahel loositakse eelmises numbris lubatud antasu, mille tõttu käesoleva ristsõna-ülesannete lahendajatele on võimaldatud 20.000 mk. raamatukogu.

Ristsõna-ülesandeid tuleb järgmiselt lahendada: Iga numbrü juurest algab uus sõna, milles peab olema niipalju tähti, kui samas reas, kas alla või paremale poole, leidub tühje ruute kuni lähema musta ruuduni. Nii tuleks sõna ruudult nr. 1 leida ja lugeda pahemalt paremale poole, samuti sõna samast ruudust ülevallt alla.

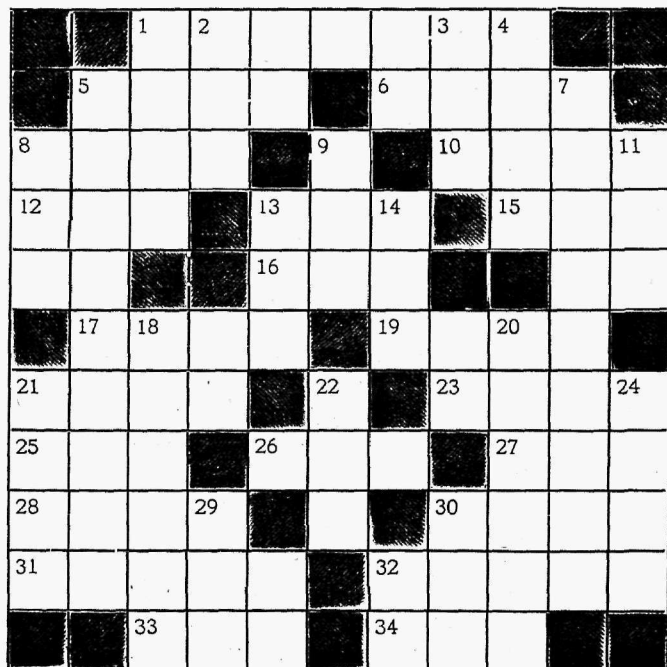
Siin peavad need mõlemad sõnad olema neljatähelised ja tähendama esimesel juhtumusel sõjariista, teisel – üht Saksi-Altenburgi linnakesi. Ruudu nr. 1 alla asetatud nr. 2 on ristsõna algus, mis võib siin olla ainult kolmetäheline, nii pahemale poole kui ka alla luges. Pahemale poole luges peab see andma käsualuse tähenduse ja nr. 2-st alla lu-

gedes samuti sõjariista. Samal viisil tuleb kõik 32 sõna moodustada. Kui ühe või teise sõna leidmine raskusi tekitab, tuleb kergematega alata, mislõabi hulga vajaduslikke tähti raskemate sõnade jaoks iseenesest esile tuleb.

Ülevallt alla: 1. Saksi-Altenburgi linnake. 2. Sõjariist. 3. Kõikide soov. 6. Riik Lõuna-Ameerikas. 8. Väikeste loomade hoole saadus. 10. Määre. 11. Ajamõõt. 13. Kihelkond Harjumaal. 17. Hüttsõna suures hädas. 18. Muusikariist. 23. Püha loom. 25. Hispaania aadli nimetus. 27. Norra kirjanik. 28. Jõgi Siberis. 29. Algtäht. 30. Kuulsa kinodonna eesnimi. 31. Mägi Eestis. 32. Vereimeja.

Pahemalt paremale poole: 1. Sõjariist. 2. Käsualune. 4. Kala. 5. Päätegelane J. Kärneri uues komöödia. 6. Kehaosa. 7. Koera sugulane. 9. Vanapagana sulane. 11. Eesti kirjanik. 12. Lakkamatu unistus. 13. Alev Eestis. 14. Lind. 15. „Odamehe“ raamatu nimi. 16. Ehe. 19. Vastilmund tähtsama noorsooraamatu nimi. 20. Jõgi Kesk-Euroopas. 21. Võõra oma. 22. Sünonüüm sõnale „kõik“. 24. Puuvili. 26. Lõõgiriist. 27. Nimi piiblist.

Ristsõna-ülesanne nr. 2

Ristsõnaülesande nr. 2 otsitavad sõnad on:

Ülevvalt alla: 1. Ordumeister Liivimaal. 2. Kaunvili. 3. „Vii“ vastand. 4. Õpetajate seminari direktor. 5. Linn Baieris. 7. Ristiusu levitaja, munk. 8. Vagaduse sümbol. 9. Ja mitte teisiti. 11. Skandinaavia kirjanik, „Odam.“ lugejaile tuntud. 13. Hää asi, kuid patta panna ei kõlba. 14. Saksa pedagoog. 18. Meil maiustus, mujal toit. 20. Hollandi füüsik. 21. Naisterahva nimi. 22. Eesti poliitikategelane. 24. Karvatomp. 29. Lõnga algus. 30. Kallis vara.

Pahemalt paremale: 1. Inglise kirjanik. 5. Vähe kannab ja vähe annab. 6. Arstirohi. 8. On kõikide nauruks. 10. Pill. 12. Paljude hingekosutus. 13. Kange puhang. 15. Ta ei salli kasukat. 16. Kuulsa kinodonna nimi. 17. Minu mehe öde. 19. Saar Jaapanis. 21. Vastik tüüp. 23. Linn Meksikos. 25. Nimi piiblist. 26. Itaalia helilooja. 27. Väljaspool ametlikkust. 28. Pesunaiste värv. 30. Viljakas koduloom. 31. Võõp. 32. Löögi hää. 33. Noormees piiblist. 34. Mägi Marokos.

„Odamehe“ ristsõna-ülesannete lahendajaile

Arvesse võttes ristsõna-ülesannete vastu eriliselt tuntavat huvi, otsustas „Odamehe“ talitus käesoleva numbri ülesannete lahendajaile anda auhinnaks kummalegi

10.000 margalise

raamatukogu, mis koosneb uuemast, Eesti iseseisvuse päevil ilmud kirjandusest (1918. a. pääle).

Tingimused:

1. Auhindamiseks võetakse arvesse ainult „Odamehe“ 1925. a. aastatellijate lahendused.

Märkus: „Odameest“ võib tellida igast postkontorist ja suuremast raamatukauplusest.

2. Lahendused tulevad saata kinnises kirjas (10 mk. postmark) ühes üksikasjalise otsitavate sõnade äratähendamisega ja lahendaja täielise aadressiga.

3. Lahendused tulevad postile panna hiljem 15. aprilliks s. a. Lahendused 16. aprilli postitempliga jäävad tähelepanemata.

4. Auhinna saaja määrab loos.

Märkus 1. Hinnalised ristsõna-ülesanded järgnevad igas „Odamehe“ numbris ja „Odamehe“ tellijail-lahendajail on aasta läbi võimalus võituisid saavutada.

Märkus 2. Need, kes „Odameest“ lühema aja pääle tellind ja pikendavad seda aasta lõpuni, või kes selle aasta hilisematel kuudel järele tellivad kogu aastakäigu, arvatakse auhinnasaamise võimaluse õiguslisteks tellimisraha kättesaamise kuuga alates.

Järelikult on „Odamehe“ aastatellijail 1925. a. jooksul võimalus

120.000 marga

eest paremat eesti kirjandust võita.

Käesoleva n-ri ristsõna-ülesannete lahendused, lahendajate ja lahendaja-võitjate nimed avaldatakse „Odamehes“ nr. 4 (30).

„Albumi“ väljaandel ilmusid suuremas valikus maitserikkad

postkaardi albumid

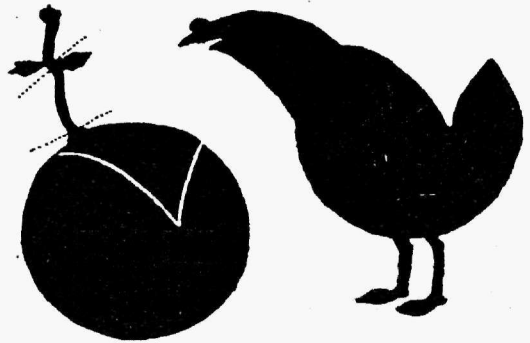
mitmesuguses suuruses ja hinnas.

Albumid on valmistatud väljamaa eeskujul hääst materjalist, suures valikus ja on kauniduse poolest võistlematud.

Pääladu on „Odamehe“ raamatukpl. Tartus

Piltülesande nr. 1 lahendus

(V. „Odamees“ nr. 1 (27), 1925)

„Odamehes“ nr. 1 (27) leiduva piltülesande nr. 1 õuna silueti tükeldamise saladus, sellele linnu kuju anda, on selgesti näha siinsel pildil.

Male

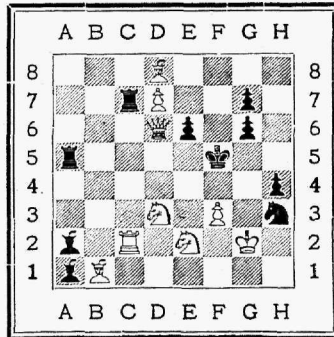
Ülesanne nr. 11

H. Weenink

1. auh. Budapesti maleklubi kahekäiguliste rahvusvahelisel turniiril 1924

Etüüd nr. 3

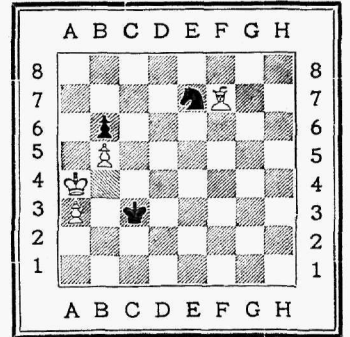
Dr. A. Mandler, Viinis („Wiener Schachzeitung“ 1924)

Valged: Kg2, Ld6, Vc2, O: b1, d8, R: d3, e2, E: d7, f3 (9).

Mustad: Kf5, V: a5, c7, O: a1, a2, Rh3, E: e6, g6, g7, h4 (10).

Matt kahe käiguga.

Valged: Ka4, Of7, E: a3, b5 (4).

Mustad: Kc3, Re7, Eb6 (3). Viik.

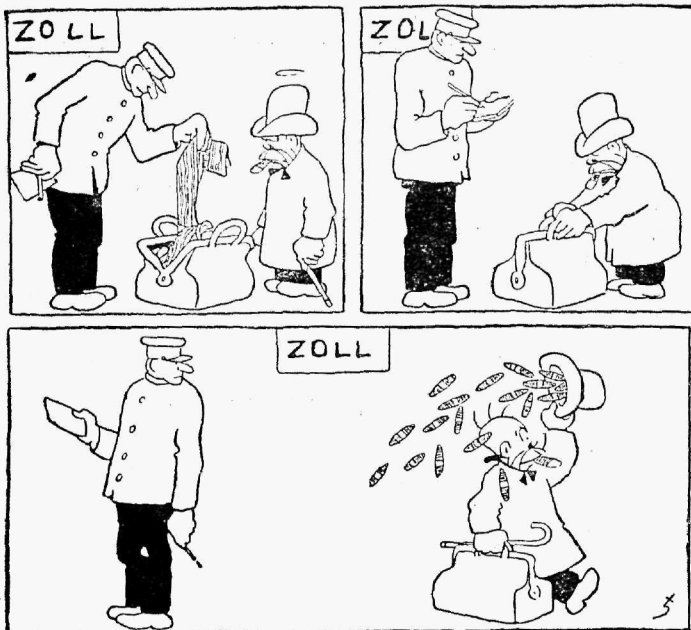
Ülesanne nr. 9 lahendus

1. Lg4—g8.

Õige lahenduse saatsid V. Jürgens Tartust ja A. Soosaar Kilsli m.

Partii nr. 4

Mängitud hollandi malemeistrite Dr. M. Euwe ja J. Davidson'i vahelises matchis 1924. Matchi võitis Dr. Euwe (+5, -1, = 3).

Rootsi nali: Herra Adamson tollimajas

Dr. Euwe märkused.

Valge: Dr. M. Euwe.

Must: J. Davidson.

1. d2-d4	6. Rg1-f3	1. d7-d5	6. 0-0
2. c2-c4	7. Va1-c1	2. e7-e6	7. b7-b6
3. Rb1-c3	8. c4xd5	3. Rg8-f6	8. e6xd5
4. Oe1-g5	9. Of1-b5	4. Of8-e7	9. . . .
5. e2-e3		5. Rb8-d7	

Selle käigu idee on c7-c5 kestvalt ära hoida.

9. . . .	10. 0-0	9. Oc8-b7	10. c7-c6

Päale 10. . . . c5 ei ole 10. Oxd7 Ld7, 11. dc, bc, 12. Oxf6 Oxf8, 13. Re4 põrmugi mustale meelepärane.

11. Ob5-a4	13. Og5xe7	11. Va8-c8	13. Ld8-e7
12. Ld1-e2	14. Rc3xe4	12. Rf6-e4	14. . . .

Et mustade etturseisu veel enam kõrgendada.

14. . . .	16. Vf1-d1	14. d5xe4	16. Vf8-d8
15. Rf3-d2	17. Rd2-f1	15. Rd7-f6	17. g7-g6

Vastutav toimetaja ja väljaandja Carl Sarap. — Trükitud H. Laakmanni trükikojas, Tartus.

Kaks odavat nädalat! Täiendage omi raamatukogusid!

„Odamehe“ raamatukauplus

Tartu, Promenaad 7-a, Tel. 67. Postk. 51

müüb igas kuus ühe päeva hinnata

see on

iga kuu möödudes kuulutab „Odamees“ välja, missuguse eelmise kuu päeval müüdüd kaupade eest raha kassatshekkide vastu tagasi maksetakse. Nii ei jää ühelgi „Odamehe“ ärisõbral juhus tulemata, mil ta kaupu otse muidu — ilma rahata saab, mikspärast juba tänasest alates kooli-, teaduslikku-, ilu- ja lastekirjandust, koolitarbeid j. n. e. järjekindlalt ainult „Odamehe“ raamatukauplusest ostate.

Kaks odavat nädalat: 30.-III. — 18.-IV. Hinnaalandus kuni 75%

Lähemalt selle numbri kaanel

c6-c5 ei olnud ikka veel võimalik, sest päale päavahetuse oleks must endale isoleeritud etturi väljale c5 saand.

18. Oa4-b3 18. . . .

Et c5 ära hoida. Järg oleks võind olla: 18. . . . c5, 19. dc Vxd1+, 20. Lxd1 Vxc5, 21. Vxc5 Lxc5, 22. Ld8+ Kg7, 23. Lb8 jne.

18. . . .	20. Le2-c7!	18. Vc8-c7	20. c6-c5?
19. Rf1-g3		19. Vc7-d7	

Must ei näe etterehkenduse juures valgete 27. käiku.

21. d4xc5	24. Vc1xd1	21. Ob7-d5	24. Vd8xd1+
22. Lc4-c3	25. Lb3xd1	22. Od5xb3	25. Le7xc5
23. Lc3xb3		23. Vd7xd1+	

Parem oli bxc5, ehk küll siis lõppmäng valgele hää.

26. Ld1-d8+	27. Ld8xf6+	26. Kg8-g7	ja valge võitis.

Meie lugejaile

Järgmine number ilmub suurena lihavõte albumina ja sisaldab päale mitmekesise huvitava pildirikka materjaali pühadejut'e.

Paberi ja klisheede kallinemisest hoolimata, jääb „Odamehe“ tellimishind endiselt odavaks, s. o. 1/1 aasta 400 mk., 3/4 — 320 mk., 1/2 — 220 mk., 1/4 — 115 mk. Üksiknumbri hinnaks on käesolevast numbrist alates 50 marka.

Et praegu juba „Odamehest“ väiksemad pilditeta ja halval paberil trükitud ajakirjad, kas „Odamehest“ kallimad või samahinnalised olid (näit. „Romaani“ üksik nr. 20 mk., „Vaba Sõna“ — 50 mk., „Naisterahva elu“ — 60 mk., „Agu“ — 40 mk.), siis ei peaks meie ajakirja üksiknumbri hind 50 marka mitte kallina tunduma. Tellimishinna endiseks jäädes, maksaks „Odamehe“ üksiknumber koju kättesaatmisega ainult 33 1/3 mk.

Õiendus

„Odamehes“ nr. 1 (27) A. Jürgensteini kirjutuses „Mälestused minu seminariajast“ on kogemata viga sisse sattund, nimelt pole vennased Kirsellid Zimse otsekohesed kasvandikud.

Moe-, pudu- ja pesuäri **Vennad Lepp**

Tartus, Kaubahoov nr. 2, telef. 4-81

Alaliselt rikkalik valik:

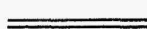
triiksärke, kraesid, manshette, kaelasidemeid, siidi kaelashalle, trakse, kindaid, siidi ja siidifloor sukki ja sokke, meester. ja naister. pesu, võimlemistrikoosid, puuvillast ja villast trikoopesu, naister. vill. koetud jakke ja veste, meesterahva veste, sveaterid, laste- ja spordikostüüme, pitse, pesatse ja kõiksuguseid moe-, pudu- ja pesukaupasid.

Vihmavarje ja jalutuskeppe

Villast lõnga rohkeis värvides. // **Käsitööniite D. M. C**

Meesterahva, naisterahva ja laste **kalosse**
lgasugune korralik auruga riiete voltimine

Hinnad võistlemata

Müük suurel ja väikesel arvul

„Eesti Kirik“

ilmub suurendatud kujul, kaheksa leheküljelisena.

„Eesti Kiriku“ toimetusringiks on: Professor Dr. H. B. Rahamägi (päätoimetaja), piiskop J. Kukk, õp. J. Aunver (vastutav toimetaja), õp. A. Sommer (toimetaja), õp. N. Aunverdt, dir. L. Raudkepp ja konsistooriumi sekretär C. Villa.

„Eesti Kirik“ tahab kõige päält usuelu äratajaks olla ja ebakosutavatest usuvaidlustest hoiduda.

Mitte kirikut purustada, vaid ülesehitada.

„Eesti Kirik“ ilmub igal neljapäeval.

Tellimise hind: aastas postiga 240 mk., postita 220 mk., poolaastas postiga 120 mk., postita 110 mk., veerandaastas postiga 60 mk., postita 55 mk., kuus postiga 20 mk., postita 18 mk. Üksiku numbr hind 5 mk.

„Eesti Kiriku“ tellimisi võtavad vastu: koguduste õpetajad, köstrid, nõukogude esimehed, postkontorid.

„Eesti Kiriku“ tellib enesele iga kiriku sõber, kellele kallis vaba ja omapärane eesti ev.-lut. usu kirik.

„Eesti Kirikus“ ilmub sügav hingeteadlik jutustus „Vägev aatom“.

Kirjastus „Odamehe“ raamatukauplus

Tartus, Promenaad 7-a, tel. 67

korraldab ja varustab raamatukogusid kõigi müügil olevate eesti raamatutega. Soovikorral köidetakse. Raamatukogudele kõrge hinnaalandus.

Kõikidele uuema kirjanduse tellijatele saadab „Odamehe“ raamatukauplus vastava summa (ka postmarkides) kättesaadades tellitud raamatud koju kätte. Talitus korralik ja kiire.

Kaks odavat nädalat

Kuni 75% hinnaalandusega müüb „Odamehe“ raamatukauplus kõik alljärgnevad raamatud 30. märtsist kuni 18. aprillini. Alandatud hind on trükitud hariliku hinna järel jämeda kirjaga.

Algupärane ilukirjandus

- H. Adamson: **Mulgimaa**. Hind 30.—. 15.—
A. Alle: **Carmina barbata**. Luuletuskogu. Hind 75.—. 40.—
A. Alle: **Üksinduse saarte**. Hind 100.—. 50.—
A. Gailit: **Klounid ja fannid**. Fõljetooneid. H. 180.—. 100.—
A. Gailit: **Idioot**. Hind 100.—. 70.—
A. Kallas: **Kui pisarad kõnelevad**. Hind 100.—. 75.—
A. Kivikas (M. Karus): **Sookaelad**. Külajutud. H. 40.—. 25.—
A. Kivikas: **Jüripäev**. Romaan. Hind 250.—. 150.—
A. Kivikas: **Ristimine tulega**. Romaan. H. 200.—. 150.—
A. Kivikas: **Verimust**. Novellid. Hind 150.—. 75.—
A. Kivikas: **Verine väits**. Novell. Hind 50.—. 30.—
J. Kärner: **Kangelane**. Komöödia. Hind 200.—. 100.—
O. Luts: **Harald tegutseb**. Hind 65.—. 50.—
M. Metsanurk: **Epp**. Novell. H. 40.—. 20.—
G. Rääpo: **Uks lahti**. Komöödia. H. 40.—. 20.—
K. Rumor: **Tuld sügisöös**. Novellikogu. H. 120.—. 100.—
J. Semper: **Jäljed liival**. H. 50.—. 30.—
J. Semper: **Pierrot**. H. 50.—. 35.—
I. Severjaanin: **Бергана**. 120.—. 50.—
I. Severjaanin: **Pühajõgi**. 80.—. 40.—
I. Severjaanin: **Crème de Violete**. 120.—. 100.—
A. Tassa: **Nõiasõrmus**. Fantastil. nov. kogu. H. 100.—. 50.—
F. Tuglas: **Maailma lõpus**. Novell. H. 100.—. 75.—
M. Under: **Eelõitseng**. Luuletuskogu. H. 75.—. 50.—
H. Visnapuu: **Amores**. Armastuslaulud. H. 50.—. 25.—
H. Visnapuu: **Jamalaga, Ene!** Luuletuskogu. H. 75.—. 60.—
H. Visnapuu: **Taliharj**. Luuletuskogu. H. 100.—. 50.—

Tõlkeilukirjandus

- E. de Amicis: **Süda**. Kooliõpilase päevaraamat I ja II pool. Piltidega. Kumbki 160.—. 120.—. Mõlemad — 200.—
C. Doyle: **Prof. Baumgarten**. Naljajutt. H. 20.—. 10.—
N. Jevreinov: **Lõbus surm**. Näidend. H. 100.— ja 75.—. 50.— ja 35.—
S. Lagerlöf: **Kivi Rottna järves**. H. 20.—. 10.—
A. Lichtenberger: **Mu väike Trott**. Romaan. H. 100.—. 40.—
J. London: **Juhtumised inimestesõojate saarel**. Romaan. H. 75.—. 50.—
J. London: **Kahe näoga mees**. Novell. Hind 20.—. 15.—
M. Reid: **Pääta ratsanik**. Romaan. H. 200.—. 150.—
J. H. Rosny: **Kolesuur koobasmaa**. Novell. H. 35.—. 15.—
O. Wilde: **Käntervilli tont**. H. 30.—. 20.—
O. Wilde: **Salome**. Draama. H. 60.—. 50.—

Loodusteadus

- H. Bekker ja A. Audova: **Andmed Pühajärve unrimisest**. Suur teos rohkete ilustustega, tabelitega ja mitmevärviliste kaartidega. H. 160.—. 80.—
H. Bekker: **Pühajärve taimeühingud**. H. 5.—. 3.—
H. Bekker: **Paeseina profiil Martsal**. H. 20.—. 10.—
A. Audova: **Järve taimed**. Piltidega. H. 30.—. 15.—
M. Univer: **Bioloogia**. H. 75.—. 30.—

Lastekirjandus

- J. Kuulberg: **Laste sõber**. Mitmevärv. piltidega. H. 100.—. 75.—
A. Kivikas: **Nõuanäja**. Muinasjutt piltidega. H. 60.—. 30.—
A. Kivikas: **Lumimemm**. Muinasjutt piltidega. H. 60.—. 30.—

- K. A. Hindrey: **Loomade mäss**. H. 75.—. 25.—
Kullakehrajad. Muinasjutt piltidega. H. 75.—. 50.—
Kuida seitse rätseppa Türgi sõtta läks. H. 15.—. 5.—
Põhjakaru. H. 10.—. 5.—
Sõnakulmata Zepelin. H. 12.—. 5.—

Kirjandus Kunst Keel

- F. Tuglas: **A. H. Tammsaare**. Essee. H. 75.—. 60.—
F. Tuglas: **Arthur Valdes**. Essee. H. 75.—. 60.—
F. Tuglas: **Henrik Ibsen**. Essee. H. 50.— ja 30.—. 25.— ja 15.—
F. Tuglas: **William Shakespeare**. H. 75.— ja 60.—. 50.— ja 35.—
F. Tuglas: **Eesti uue ilukirjandus**. H. 75.— ja 60.—. 50.— ja 35.—
R. Griwing ja P. Ives: **Kirikumuusika**. H. 100.—. 30.—
J. Aavik: **Muusikalised kirjad**. H. 75.—. 30.—
P. Grünfeldt: **Mälestuse Juhani Liivist**. H. 40.—. 20.—
N. Kulbin: **Kubism**. H. 30.—. 15.—
E. Meumann: **Esteetika süsteem**. H. 160.—. 100.—
J. Semper: **Näokatted**. Artiklid. H. 150.—. 50.—
O. Loorits: **Eesti keele grammatika**. H. 250.—. 200.—
A. Kivikas: **Maha lüüriline shokolaad**. H. 20.—. 10.—
M. Aul: **Vana Idamaa**. H. 160.—. 100.—
W. Lay: **Eksperimentaalne pedagoogika**. H. 180.—. 100.—

Eesti ajalugu

- H. Kruus: **Saksa okupatsioon Eestis**. H. 150.—. 75.—
H. Kruus: **Jaan Tõnisson**. H. 100.—. 50.—
A. Vaga: **Viru väerind vabadussõjas**. H. 160.—. 100.—
R. Kangropool: **Balti saksluse viimsed vägimehed**. H. 100.—. 75.—
A. Kruusberg: **A. Grenzsteini võitlus Jaan Tõnissoniga**. H. 75.—. 30.—
A. Kruusberg: **Venestamise tulekul**. H. 60.—. 40.—
A. Kruusberg: **Revisjoni tulekul**. H. 75.—. 60.—
R. Rohd: **Julius Kuperjanovi elulugu**. H. 20.—. 15.—
A. M. Tallgren: **Saaremaa ja Muhu muinasjäänused**. H. 300.—. 180.—

Koguteosed

- Siuru III**. Album. H. 150.—. 120.—
Looming. Album. H. 100.—. 50.—
Mõtted valmivast intelligentsist. H. 250.—. 125.—
Ilo I—XII. H. 750.—. 600.—
Odamees. Toim. F. Tuglas. H. 50. 40.—
Odamees. Toim. A. Alle. H. 50.—. 25.—
Odamees. Nr. Nr. 1—27 & 40.—. 30.—
Soome — maa, rahvas ja kultuur. H. 450.—. 325.—

Mitmesugust.

- Kirjanikkude palgaküsimus**. H. 20.—. 10.—
Koolimajade põhikavandid. H. 100.—. 30.—
Taimevärvide õpetus. H. 30.—. 15.—
Kombeõpetus. H. 50.—. 20.—
Skoudi käsiraamat. H. 70.—. 17.50

Pääle selle müüme nimetatud aja jooksul 15 kuni 30% hinnaalandusega kõik teised laos olevad raamatud. — Raha ettesaades (postitshekina või markides) saadame tellijatele ülevalpool tähendatud raamatud omal kulul koju kätte.

Telefon 67

„ODAMEES“, TARTU, PROMENAAD 7-a

Postkast 51